

Národní bločková lotéria a jej dopad na výber DPH

Bakalárska práca

Vedúci práce:

Ing. Josef Montag, PhD.

Martina Havlíčková

Brno 2015

Chcela by som sa poďakovať vedúcemu tejto bakalárskej práce Ing. Josefovi Montagovi, PhD. za cenné rady, odborné pripomienky, podnety k preštudovaniu súvisiacej literatúry, usmerňovanie a vedenie pri písaní bakalárskej práce.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som prácu: **Národná bločková lotéria a jej dopad na výber DPH** vypracovala samostatne a všetky použité zdroje a informácie uvádzam v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov a v súlade s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o použití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 21. mája 2015

Abstract

Havlíčková Martina. National Block Lottery and its impact on choice the VAT. Bachelor thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2015.

My bachelor thesis deals with issues of the National Block Lottery and it is associated with a restriction the transactions which are carried out the grey economy. This is one of a self-enforcing mechanism, which is used to restrict tax evasions and frauds. Customers are motivated by valued winnings to ask for a block by every transaction and subsequently is this one registered into the Lottery. The aim of this thesis is to analysi the effect of the National Block Lottery based on better choice the VAT. By the analysis I'm using the macroeconomic data by the analysis, which doesn't have a sufficient predictive value, therefore I look to an analysis of the specific pub, where I found out results of the implementation the National Block Lottery based on detailed microeconomic data.

Keywords

National Lottery Block, tax evasions, self-enforcing mechanism, VAT

Abstrakt

Havlíčková, Martina. Národná bločková lotéria a jej dopad na výber DPH. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Bakalárska práca sa zaoberá problematikou Národnej bločkovej lotérie a s tým súvisiacim obmedzením transakcií vykonávaných mimo sivú ekonomiku. Jedná sa o jeden zo samovymáhacích mechanizmov, ktorý slúži k obmedzeniu daňových únikov a podvodov. Zákazníci sú motivovaní prostredníctvom hodnotných výhier na to, aby požadovali za každú transakciu bločik a ten následne zaregistrujú do lotérie. Cieľom tejto práce je zanalyzovať efekt zavedenia Národnej bločkovej lotérie na základe lepšieho výberu DPH. Pri analýze využijem makroekonomické údaje, ktoré však nemajú dostatočnú výpovednú hodnotu, a preto sa venujem analýze konkrétneho pohostinstva, kde som na základe detailných mikroekonomických údajov zistila výsledky zavedenia Národnej bločkovej lotérie.

Klíčové slová

Národná bločková lotéria, daňové úniky, samovymáhací mechanizmus, DPH

Obsah

1	Úvod a cieľ práce	7
1.1	Úvod.....	7
1.2	Cieľ práce.....	9
1.3	Metodika.....	10
2	Teoretická časť - Prehľad základných pojmov o DPH	11
2.1	Daň z pridanej hodnoty.....	11
2.2	Účastníci zdanenia.....	11
2.3	Základ dane a sadzba dane.....	12
2.4	Registračná povinnosť.....	12
2.4.1	Zrušenie registrácie.....	13
2.5	Zdaňovacie obdobie a termín na podanie daňového priznania.....	13
2.5.1	Termín na podanie daňového priznania.....	13
2.6	Daňové princípy.....	14
2.6.1	Spravodlivosť daní.....	14
2.6.2	Efektívnosť daní.....	14
	Náklady mŕtvej váhy.....	15
2.7	Teória daňovej incidencie.....	15
2.7.1	Faktory ovplyvňujúce daňové presuny a dopady.....	16
2.8	Dopad daní v konkurenčnom prostredí.....	16
	Administratívne náklady.....	17
2.9	Dôvody zavedenia DPH.....	18
3	Daňové úniky	20
3.1	Definovanie pojmu „daňový únik“.....	20
3.1.1	Daňové úniky z pohľadu optimálneho zdaňovania.....	20
4	Národná bločková lotéria	22
4.1	Elektronické registračné pokladnice.....	24
4.1.1	Povinnosť používať elektronickú registračnú pokladnicu (ERP).....	24
4.1.2	Požiadavky na ERP od 01. 01. 2012.....	24
4.1.3	Fiškálna pamäť.....	24

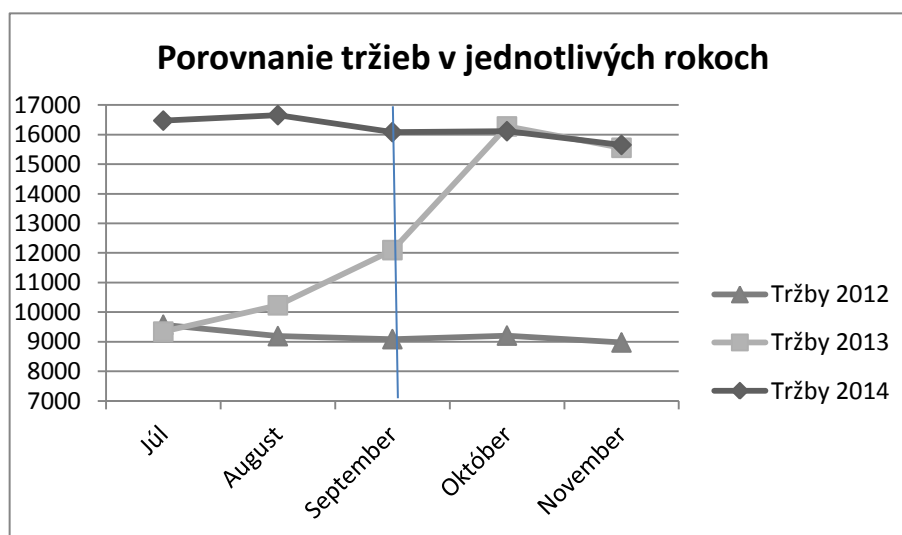
4.1.4	Pokladničný doklad	26
5	Praktická časť - Analýza makroekonomických údajov	27
6	Prípadová štúdia - analýza mikroekonomických údajov	32
6.1	Vstupné údaje	32
6.2	Výsledky	32
6.3	Interpretácia.....	33
7	Diskusia	37
8	Záver	39
9	Literatúra	40
10	Zoznam obrázkov	42
11	Zoznam tabuliek	43
A	Príloha č. 1: Mikroekonomické a makroekonomické údaje	45
B	Príloha č. 2 Údaje z daňových priznaní	46

1 Úvod a cieľ práce

1.1 Úvod

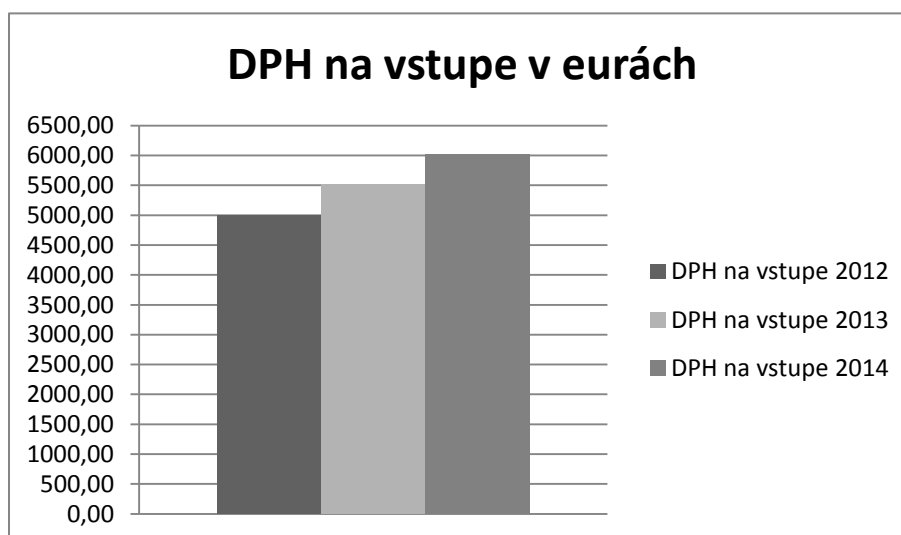
So súčasným ekonomickým stavom súvisí snaha daňových poplatníkov, o čo najväčšiu minimalizáciu daňového základu a s tým súvisiacu daňovú povinnosť. Podvodné skracovanie a neodvedenie daní podnikateľov tak predstavuje určitú konkurenčnú výhodu vo vzťahu k ostatným podnikateľom, ktorí sú daňou zaťažení a plnia si riadne svoje povinnosti. Daňové úniky patria medzi vážne problémy, ktorým je treba venovať pozornosť, pretože úniky, ktoré vzniknú majú negatívny vplyv na stabilitu ekonomiky. Ide o oblasť, ktorá je dôležitá pre všetkých občanov, a nielen pre podnikateľov. Málokto si uvedomuje, že v konečnej fáze dlžné dane zaplatí každý z nás opäť daňami. Dane sú najdôležitejším zdrojom príjmu štátu a pokiaľ sa ich nepodarí v dostatočnej miere vybrať, financie sa nedostávajú. Zdaňovanie predstavuje spôsob zabezpečenia prostriedkov na financovanie verejných statkov, zdravotníctva a pod. Daňové úniky sa potom premietajú do vyšších cien, horšej kvality tovaru, ohrozia konkurenčné prostredie firiem a v konečnej fáze príde k zvýšeniu daní. Na základe týchto faktorov je potrebné previesť reformu verejných financií, aby sa pozastavil trend zadlžovania štátu. V súčasnej dobe sú veľmi moderné samovymáhacie mechanizmy (Pomeranz, 2013).

Národná bločková lotéria je jedným zo samovymáhacích mechanizmov, ktorý bojuje proti daňovým únikom. Hlavným cieľom tejto reformy je motivácia spotrebiteľov vyžiadať si pokladničný doklad a tým sa redukovujú daňové podvody v oblasti dane z pridanej hodnoty.

Obr. 1 Výška tržieb v rokoch pred a po zavedení Národnej bločkovej lotérie vo vybranom pohostinstve

V mojej bakalárskej práci vykonám analýzu makroekonomických a mikroekonomických údajov. Pri využití makroekonomických údajov by som nezistila adekvátne výsledky zavedenia reformy. Na týchto údajoch by sme videli účinky hospodárskeho cyklu a neprinášali by nám reálny obraz. Kvôli týmto dôsledkom využijem v práci mikroekonomické údaje poskytnuté podnikateľom konkrétneho pohostinstva, kde zistím nielen účinky Národnej bločkovej lotérie, ale spôsob podnikania vlastníkov podobných pohostinstiev a reštaurácii. Obr. 1 nám zachytáva výšku tržieb pohostinstva rok pred zavedením Národnej bločkovej lotérie, rok, v ktorom bola lotéria zavedená a rok po jej zavedení. V jednotlivých rokoch je zaznamenaných päť mesiacov. V septembri roku 2013 bola zavedená reforma Národnej bločkovej lotérie, a preto som zvolila dva mesiace pred zavedením lotérie a dva mesiace už po zavedení lotérie, aby boli vylúčené sezónne vplyvy. V analytickej časti mojej práce budem túto problematiku rozoberať podrobnejšie. Na Obr. 1 vidíme ako sa výška tržieb v pohostinstve zdvojnásobila, čo má za následok aj zvýšenie dane na výstupe. K výpočtu daňovej povinnosti však potrebujem vedieť aj výšku dane na vstupe, ktorú nám zobrazuje nasledujúci obrázok.

Obr. 2 Výška dane z pridanej hodnoty zaplatená pri obstarávaní zásob potrebných pre podnikanie

O pravidlách súťaže a o Národnej bločkovej lotérii na Slovensku sa dočítate viac v kapitole 4. Skúsenosti s lotériou nemá však len Slovenská republika (Gábik a Strížencová, 2014). Priekopníkom systému lotérii pokladničných blokov je Taiwan, kde bola lotéria zavedená už v roku 1951. Cieľom lotérie bolo motivovať spotrebiteľov, aby požadovali pokladničné bloky za nákup tovarov a služieb. Pokladničný doklad je súčasťou lotérie automaticky a nie je potrebná jeho registrácia. Každé dva mesiace sa žrebuje šesť čísel. Na základe počtu zhodných čísel na bločku je vyplatená výhra vo výške 200 až do 10 mil. dolárov.

Na rozdiel od Taiwanu, na Malte (1989) sa spotrebiteľia lotérie nezúčastňujú automaticky. Na zadnú stranu bločku je potrebné napísať meno, adresu, telefónne

číslo a poslať ho úradu, ktorý zabezpečuje prevádzku lotérie. Žrebovanie sa koná raz za mesiac a vstupujú doň bločky vydané v predchádzajúcom mesiaci. Peňažné výhry sa počítajú na základe fixného násobku zaplatenej DPH, pričom minimálna výhra je 233 eur a maximálna výhra je 11 647 eur.

V Číne sa o lotérii pokladničných bločkov ako jednej z alternatívnych stratégií zníženia daňových únikov začalo diskutovať už v roku 1989. Systém bol však oficiálne zavedený až v roku 2003 v provincii Hainan. V počiatočnej etape sa lotéria týkala len stravovacích zariadení, neskôr sa počet tovarov a služieb rozširoval. Pokladničný doklad tzv. „fapiao“ je vytlačený špeciálnou registračnou pokladňou a zároveň slúži ako stierací žreb. Výhry sú v hodnote od 50 do 50 000 juanov. Podľa štúdie skúmajúcej kvantitatívny vplyv lotérie sa príjem z daní z predaja v tých mestských častiach, kde bol systém zavedený, zvýšil o 17 %. Štúdia skúmala aj pomer medzi vyplatenými cenami a zvýšeným príjmom z daní, ktorý sa pohybuje medzi 1:30 a 1:40 (30 mil. juanov na výhrach voči vyššiemu výnosu daní vo výške 900 mil. juanov). Systém nefunguje bezchybne. Podľa dostupných zdrojov nie je výnimočné, že predajca ponúkne zľavu alebo produkt navyše, pokiaľ spotrebiteľ netrvá na vydaní pokladničného bločku.

V Gruzínsku bločková lotéria začala v roku 2012. Žrebovanie sa konalo každý deň a bolo možné vyhrať hotovosť od 4,5 eura do 22 600 eur. Do žrebovania bol automaticky zaradený každý vydaný pokladničný doklad. Po siedmych mesiacoch bolo lotéria zrušená kvôli nízkemu efektu na výber daní.

V apríli 2014 bola spustená lotéria v Portugalsku. Aby sa spotrebiteľ mohol zúčastniť lotérie, požiada daňový úrad o pridelenie identifikačného čísla. To slúži ako jedinečný identifikátor hráča, ktorým sa preukáže pri nákupe. hodnota transakcie určuje počet žrebov zapojených do súťaže. Za každých 10 eur nákupu získava spotrebiteľ jeden žreb. Žrebovania prebiehajú každý týždeň s možnosťou vyhrať osobné auto. Zároveň sú dve mimoriadne polročné žrebovania, kde sú zapojené registrované žreby za predchádzajúci polrok.

Skúsenosti s bločkovými lotériami majú aj Thajsko, Filipíny, Malajzia, Portoriko a niektoré krajiny Južnej Ameriky (Gábik a Strížencová, 2014, s. 6).

1.2 Cieľ práce

Cieľom bakalárskej práce je osvetliť problematiku Národnej bločkovej lotérie, ktorá bola zavedená na Slovensku 16. septembra 2013. Účelom tejto reformy je redukcia únikov dane z pridanej hodnoty, pretože motivuje zákazníkov a predajcov k realizácii transakcií mimo sivú ekonomiku. Zámerom tohoto samovymáhacieho nástroja je zvýšiť záujem spotrebiteľov prostredníctvom hodnotných vyhriev o to, aby vyžadovali vydanie pokladničných dokladov pri nákupe tovarov a služieb. Majú si tak uvedomiť, že v prípade nevydania pokladničného dokladu podnikateľ neodvádza dane a tým okráda nielen štát, ale aj samotných spotrebiteľov.

Analýza reformy Bločkovej lotérie bude preukázaná na prípadovej štúdii konkrétneho pohostinstva, kde na základe údajov z daňových priznaní a pokladničnej

knihy o počte vydaných bločkov a výške tržieb v roku 2012, 2013 a 2014 preukážem efekt tejto reformy.

1.3 Metodika

Poklady k vypracovaniu prvej časti použijem najmä z odbornej literatúry, odborných článkov a z internetovej stránky Ministerstva financií Slovenskej republiky týkajúcich sa problematiky výberu daní, definovania hlavných pojmov o DPH a najmä informácií o Národnej bločkovej lotérii. Väčšiu časť informácií potrebných k reforme Národnej bločkovej lotérie budem vyhľadávať prostredníctvom internetu, pretože reforma bola zavedená len nedávno a doposiaľ neexistujú publikácie na túto tému.

K naplneniu cieľa práce budem v praktickej časti vychádzať z obsahu teoretickej časti, doplňujúcich informácií potrebných pre porovnanie, štatistických makroekonomických údajov a mikroekonomických údajov poskytnutých podnikateľom, na ktorých porovnam efekt výberu DPH na základe zavedenia Národnej bločkovej lotérie.

V diskusnom závere interpretujem výsledky, ktoré nám ukážu reálny obraz zavedenia Národnej bločkovej lotérie na Slovensku.

2 Teoretická časť - Prehľad základných pojmov o DPH

2.1 Daň z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty, skrátene DPH, je univerzálnou nepriamou daňou. Odráža sa v cenách všetkých tovarov a služieb dennej spotreby bez výnimky, a preto ju nepriamo platia všetci. Nepriamou ju nazývame preto, že ju vyberá a platí do štátneho rozpočtu iný subjekt, ako ten, na ktorého daň v skutočnosti dopadá. DPH neovplyvňuje priamo hodpodárenie podniku, nevchádza do nákladov, ani do výnosov. Podnik si DPH pripočíta k cene výrobku a odvádza ju do štátneho rozpočtu (Štefíková, 2014).

Predmetom dane podľa zákona NR SR č.222/2004 Z.z. o DPH je:

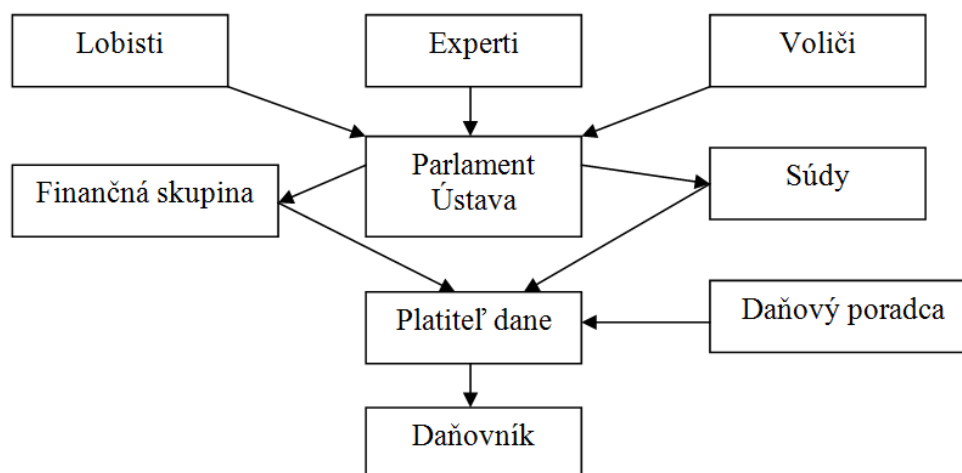
- dodanie tovaru za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou, ktorá koná v postavení zdaniteľnej osoby,
- poskytnutie služby za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou, ktorá koná v postavení zdaniteľnej osoby,
- nadobudnutie tovaru za protihodnotu v tuzemsku z iného členského štátu Európskej únie,
- dovoz tovaru do tuzemska z tretích krajín (nečlenské štáty EU).

2.2 Účastníci zdanenia

Subjekt podliehajúci daňovej povinnosti je fyzická alebo právnická osoba, ktorá je povinná platiť daň. Touto osobou môže byť daňovník alebo platiteľ dane. Daňovník a platiteľ dane sú dva termíny, ktoré sa od seba môžu alebo nemusia odlišovať.

Pojem daňovník sa používa najmä pri priamych daniach, pretože tieto dane platí a odvádza správcovi dane priamo sám daňovník. Možno povedať, že daň nesie ten subjekt, ktorému zákon ukladá povinnosť platiť daň. Ak je daňovníkovi vyrubená daň z príjmov, musí ju odvieť správcovi dané sám. Správcom dane je v tomto prípade daňový úrad v mieste trvalého bydliska fyzickej osoby. V tomto prípade sa zhoduje platiteľ dane s daňovníkom. Predovšetkým u nepriamych daní, ako je DPH, je charakteristické, že sú platené a vyberané v cenách tovarov a služieb. Daňovníkom je spotrebiteľ a platiteľom dane je výrobca, obchod a pod. (Zubal'ová, 2012).

Na Obr. 3 obrázku si môžeme všimnúť aj iné subjekty, ktoré sú rovnako dôležité, či už pri tvorbe alebo pri realizácii daňových zákonov. Ani samotný zákonodárca nie je autonómny, ale pri svojich politických rozhodnutiach ho ovplyvňujú záujmové skupiny, názory lobistov a postoje voličov. Lobing je v užšom zmysle proces ovplyvňovania zákonodarcov, ministrov a iných štátnych úradníkov. Na protíľahvej strane stojí daňovník, ktorý sa často necháva viesť daňovými poradcami. Daňou sú nepriamo zasahovaní aj všetci tí, ktorí sú v kontakte so subjektom podliehajúcim daňovej povinnosti (Zubal'ová, 2012, s. 1).

Obr. 3 Jednotlivé subjekty zdanenia

Zdroj: Zubaľová (2012)

2.3 Základ dane a sadzba dane

Základom dane pri dodaní tovaru alebo služby je všetko, čo tvorí protihodnotu, ktorú dodávateľ prijal alebo má prijať od príjemcu plnenia alebo inej osoby za dodanie tovaru alebo služby, zníženú o daň. Do základu dane sa zahŕňa aj dotácia alebo príspevok, ktorý dodávateľ prijal alebo má prijať k cene tovaru a služby. Pri dovoze tovaru tvorí základ dane colná hodnota tovaru (Štefíková, 2014).

Základná sadzba dane na tovary a služby je v súčasnosti 20 % zo základu dane (až do obdobia, v ktorom Európska komisia uverejní údaje o tom, že aktuálny schodok verejnej správy SR je menej ako 3 %), znížená sadzba dane je 10 % zo základu dane, ktorá platí na lieky, sacharin, farmaceutické výrobky, sanitárne výrobky a pomôcky pre telesne postihnutých (Štefíková, 2014).

2.4 Registračná povinnosť

Povinnosť registrácie majú subjekty, ktoré majú sídlo, miesto podnikania alebo prevádzkareň na území Slovenskej republiky, a ak nemajú také miesto, ale majú bydlisko v tuzemsku alebo sa v tuzemsku obvykle zdržiavajú, a ktoré dosiahli za najviac 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov obrat 49 790 eur, stávajú sa platiteľmi DPH. Zdaniteľná osoba je povinná podať žiadosť o registráciu pre daň do 20. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom dosiahla uvedený obrat (Štefíková, 2014).

Daňový úrad je povinný zdaniteľnú osobu registrovať pre daň, vydať jej osvedčenie o registrácii pre daň a prideliť jej identifikačné číslo pre daň najneskôr do 30 dní odo dňa doručenia žiadosti o registráciu pre daň a najneskôr do 60 dní odo dňa doručenia žiadosti o registráciu pre daň, ak je zdaniteľná osoba povinná zložiť zábezpeku na daň. Dňom uvedeným v osvedčení o registrácii pre daň sa zdaniteľná osoba stáva platiteľom dane (Štefíková, 2014).

2.4.1 Zrušenie registrácie

Platiteľ dane môže požiadať o zrušenie registrácie na daň:

- najskôr po uplynutí 1 roka odo dňa, keď sa stal platiteľom, ak jeho obrat nedosiahol za posledných 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov sumu 49 790 eur,
- s účinnosťou od 1. 10. 2012 je platiteľ dane povinný požiadať o zrušenie registrácie pre daň, keď skončí v tuzemsku činnosť, ktorá je predmetom dane (Štefíková, 2014).

Daňový úrad môže zrušiť registráciu pre daň:

- na základe žiadosti platiteľa ak zistí, že sú splnené podmienky na zrušenie registrácie,
- ak nie sú dôvody na registráciu, a to, ak platiteľ:
 - ✓ nevykonáva alebo prestal vykonávať podnikanie,
 - ✓ opakovane v kalendárnom roku nesplní povinnosť podať daňové priznanie,
 - ✓ opakovane v kalendárnom roku nezaplatí vlastnú daňovú povinnosť,
 - ✓ opakovane nie je zastihnuteľný na adrese sídla, miesta podnikania a ani na adrese prevádzkarne alebo opakovane porušuje povinnosti pri daňovej kontrole,
 - ✓ opakovane nedodá kontrolný výkaz (Štefíková, 2014).

2.5 Zdaňovacie obdobie a termín na podanie daňového priznania

Všeobecne platným zdaňovacím obdobím je kalendárny mesiac. „Platiteľ sa môže rozhodnúť pre zdaňovacie obdobie kalendárneho štvrťroka, ak uplynulo viac ako 12 kalendárnych mesiacov od konca kalendárneho mesiaca, v ktorom sa stal platiteľom a za 12 kalendárnych po sebe nasledujúcich mesiacov nedosiahol obrat 100 000 eur. Ak sa platiteľ rozhodne pre obdobie kalendárneho štvrťroka, je povinný túto skutočnosť oznámiť daňovému úradu do 25 dní od skončenia kalendárneho mesiaca, v ktorom boli splnené vyššie uvedené podmienky. Zmena zdaňovacieho obdobia môže nastať len k 1. dňu kalendárneho štvrťroka nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom platiteľ splnil podmienky zákona“ (Štefíková, 2014, s. 12).

2.5.1 Termín na podanie daňového priznania

„Štvrťročný platiteľ DPH je povinný vždy po ukončení zdaňovacieho obdobia, tzn. kalendárneho štvrťroka do 25. dňa nasledujúceho kalendárneho mesiaca podať daňové priznanie k DPH svojmu správcovi dane. Mesačný platiteľ má túto povinnosť mesačne, vždy 25. dňa nasledujúceho kalendárneho mesiaca“ (Štefíková, 2014, s. 13).

Platiteľovi DPH môžu vzniknúť pri podaní daňového priznania 2 situácie:

- vlastná daňová povinnosť – zdaniteľné plnenie na výstupe je vyššie ako odpočítanie dane na vstupe,
- nadmerný odpočet – odpočítanie dane na vstupe je vyššie ako zdaniteľné plnenia.

2.6 Daňové princípy

Daňové princípy vyjadrujú požiadavky na „správny“ daňový systém i na jednotlivé dane. Jedna z požiadaviek je daňová všeobecnosť, t. j. požiadavka, ktorá vyjadruje povinnosť platiť dane pre všetkých bez rozdielu na príslušnosť, národnosť, pohlavie, atd. (Hamerníková, 2007).

Rozlišujeme dva hlavné daňové princípy:

- princíp spravodlivosti
- princíp efektívnosti

2.6.1 Spravodlivosť daní

Dane sa považujú za spravodlivé, pokiaľ odpovedajú predstavám ľudí o rozdelení celkového daňového bremena na jednotlivých poplatníkov. Inými slovami, dane sú spravodlivé, keď je spravodlivá daňová redistribúcia celkového spoločenského úžitku (Hamerníková, 2007).

Princíp prospechu hovorí, že dane sú spravodlivé vtedy, keď poplatník nimi utrpí ujmu, ktorá odpovedá úžitku, ktorý poplatník má z verejných statkov. Princíp prospechu chápe daň vo funkcii akéhosi „poplatku“, ktorým si poplatník zaistuje ekvivalentnú účasť na verejných statkoch (Hamerníková, 2007).

Stretávame sa tu však s problémami, ktoré ovplyvňujú daňový systém. Predovšetkým nie je známe, kto viac ťaží z vládnych výdajov, a kto by mal preto platiť väčšiu daň. Či sú to chudobní, ktorí potrebujú ochranu a bezpečnosť, ktorú si nie sú schopní zabezpečiť sami alebo bohatí, ktorí sa musia viac strachovať o svoj majetok. Adam Smith (2001) vyjadril názor, že „*V každom štáte by mali poddaní prispievať na výdaje a správu štátu tak, aby to čo najviac zodpovedalo ich možnostiam*“.

2.6.2 Efektívnosť daní

Požiadavka efektívnosti znamená, že náklady na daňový systém majú byť čo najmenšie. Poplatníci by mali niesť čo najnižšie náklady okrem čistej zaplatenej dane, ktorá je používaná na uspokojenie verejných potrieb, a ktorú preto za náklad na daňový systém nepovažujeme.

Náklady spojené s daňovým bremenom môžeme rozdeliť do dvoch skupín: (Hamerníková, 2007)

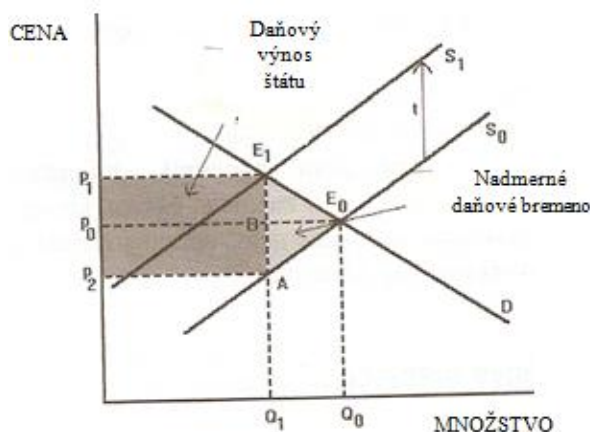
- nadmerné daňové bremeno (náklady mŕtvej váhy)
- administratívne náklady

Náklady mŕtvej váhy

Pojem nadmerné daňové bremeno je pomerne zložitejšie ako bežné administratívne náklady a možno ho definovať niekoľkými spôsobmi. Široký (2008, s. 91) stanovuje nadmerné bremeno ako výsledok analýzy zmeny daní a ich efektov. Tá vychádza zo skúmania účinkov uloženia dane na trh, kde pod vplyvom samotnej existencie dochádza k ekonomickej strate účastníkov trhu, ktorá nie je kompenzovaná ziskom iných subjektov. Dochádza ku strate, ktorá sa nazýva nadmerné bremeno dane. Iný pohľad na nadmerné bremeno vnáša Buchanan (1998, s. 44). Podľa neho je nadmerné bremeno stratou čistého blahobytu spoločnosti, pretože presahuje čiastku potrebnú pre financovanie určitého množstva verejného statku.

Nadmerné daňové bremeno tak predstavuje ďalší náklad výrobcov a spotrebiteľov spojený s existenciou daní, ktorý narozdiel od samotnej dane, nie je ziskom dane, ale je „utopený“ vnútri eknomiky a vyplýva zo samotného tržného mechanizmu.

Zdanenie každej predanej jednotky tovaru daňou t sa prejaví v posune krivky ponuky rovnobežne vľavo hore. Tam, kde výrobca pôvodne akceptoval cenu p , bude teraz požadovať cenu $p+1$, čo posunie krivku ponuky do polohy S_1 . Nová rovnováha v bode E_1 určuje predané množstvo Q_1 za cenu p_1 . Z tržnej ceny zaplatí výrobca daň t , takže čistá cena pre neho bude p . Trojuholník AE_0E_1 znázorňuje stratu mŕtvej váhy, o ktorú sa delia výrobcovia a spotrebiteľi.

Obr. 4 Nadmerné daňové bremeno

Zdroj: Hamerníková (2007, s. 142)

2.7 Teória daňovej incidencie

Každá daň dopadá na subjekty dvomi spôsobmi. Napr. Lenártová (2004, s. 176) uvádza, že dopad dane možno rozdeliť na:

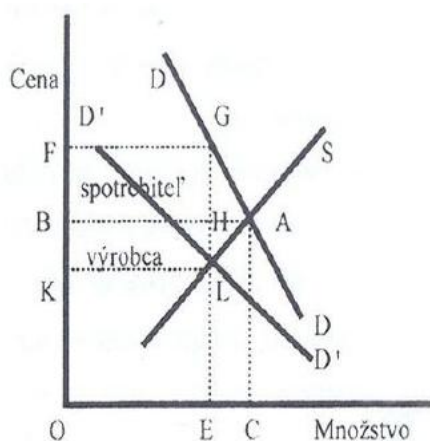
- **Zákonný dopad** – v tomto prípade nám štát udáva daňovú povinnosť, jej platba je obligatórna a subjekt sa jej vyhnúť nemôže. Teda každý, kto je poplatníkom dane, musí daň aj odvádzať. Líši sa to však mierou dopadu dane, výškou daňových sadzieb, možnosťou uplatňovania zliav či oslobodení od dane a pod.

- Skutočný dopad – závisí na miere daňového presunu, na reakciách ekonomiky na zdanení. Hlavnými faktormi sú predovšetkým typ štruktúry a významnosti trhu, vzťah ponuky a dopytu.

2.7.1 Faktory ovplyvňujúce daňové presuny a dopady

Na daňové presuny pôsobí veľké množstvo faktorov, ktoré majú vplyv predovšetkým na to, aká časť dane sa presunie. Podľa Pekové (2005, s. 348) to závisí od:

- charakteru trhu (konkurenčný trh, monopolný či oligopolný trh),
- elasticity ponuky,
- elasticity dopytu,
- veľkosti dane,
- miere otvorenosti ekonomiky,
- časového faktoru,
- typu odvetvia,
- významnosti zdaneného trhu.

Obr. 5 Zdanenia výrobku daňou ad valorem

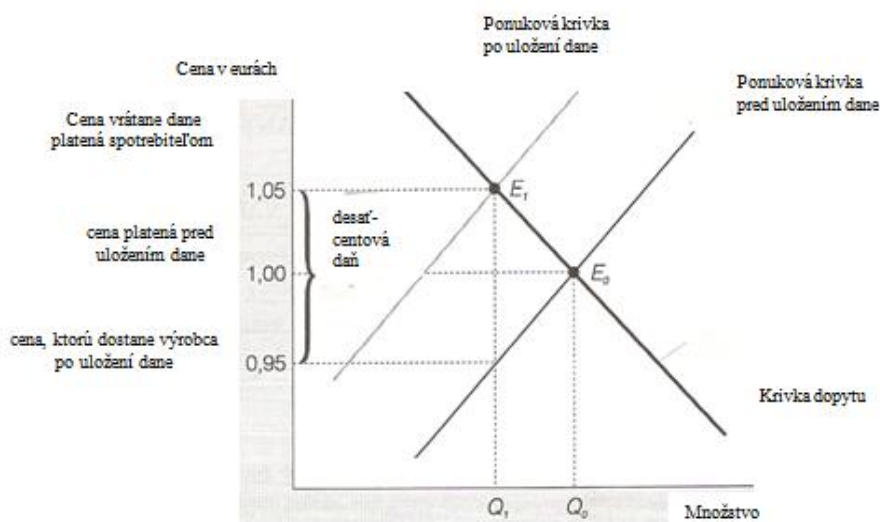
Zdroj: Lenártová (2004, s. 178)

Graf zachycuje zdanenie daňou ad valorem, teda práve daňou z pridanej hodnoty. Daň je funkciou ceny, preto musí byť zachytená zmenou priamky dopytu. Priamka dopytu DD sa zmení na priamku dopytu $D'D'$ a výška dane s rastom predaného množstva klesá. Sadzba dane ad valorem odpovedá GL/EL . Objem dane na jednotku GL a daňový výnos odpovedá ploche $KFGL$.

2.8 Dopad daní v konkurenčnom prostredí

Základný princíp ilustrujeme na Obr. 6. Krivka ponuky udáva veľkosť dopytu po statku a tiež ponuku tohto statku pri danej cene. Bod rovnováhy pri neexistencii dane je označený E_0 . Vidíme, že množstvo sa rovná Q_0 a cena je jedno euro. Predpokladáme, že vláda uloží daň desať centov na jednotku produkcie, ktorú musí vý-

robca odviešť. Znamená to, že aby výrobca získal jedno euro po odvedení daní, musí predávať svoje výrobky za 1,10 eura. Výrobca sa totiž zaujíma o svoj čistý zisk po zaplatení daní. Bude teda ochotný dodávať rovnaké množstvo tovarov ako predtým, ale za vyššiu cenu. Krivka ponuky sa preto posunie nahor o sumu odpovedajúcu uloženej dani. Cena v novom bode rovnováhy E_1 je vyššia než predtým, ale nižšia než 1,10 eura. V našom príklade narástla na 1,05 eura, výrobca teda získa len 95 centov. Daň bola uložená na výrobcu, ale ako môžeme spozorovať, spotrebitelia zaplatili tiež časť nákladov vo vyššej cene tovarov (Stiglitz, 1997).

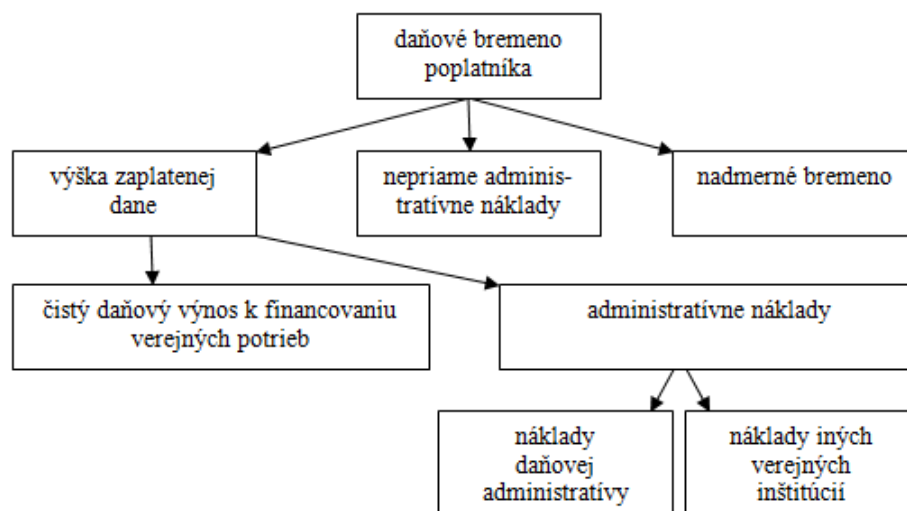
Obr. 6 Vplyv daní na cenu a množstvo

Zdroj: Stiglitz (1997, s. 488)

Administratívne náklady

Fungovanie každého daňového systému je veľmi nákladné. Náklady sú priame (fungovanie daňového úradu) a tiež nepriame, ktoré platia plátcami daní. Ide napríklad o časové náklady na vyplňovanie dotazníkov, účtovnícke náklady, náklady na zaplatenie daňových poradcov a na podanie daňových priznaní a pod. U nepriamych nákladov sa často môže stať, že ich výška presiahne únosnú hranicu, pretože tieto náklady nie sú nikde evidované a daňová správa môže svoje náklady znížiť tým, že preniesie určité povinnosti na daňových poplatníkov. (Stiglitz, 1997).

Na nasledujúcom obrázku vidíme, ako sa celkové bremeno, ktoré nesie poplatník, dá rozdeliť na časť platenú daňovému úradu, časť nepriamych nákladov a na nadmerné daňové bremeno.

Obr. 7 Zloženie daňového bremena poplatníka

Zdroj: Hamerníková (2007, s. 147)

2.9 Dôvody zavedenia DPH

Podľa Širokého (2013) je zavedenie DPH dôležité najmä z týchto dôvodov:

- vytvorenie spoločného trhu s poctivou hospodárskou súťažou, ktorý má rovnaké vlastnosti ako vnútroštátny trh,
- používanie právnych predpisov o obrátových daniach, ktoré neporušujú podmienky hospodárskej súťaže ani nebránia voľnému pohybu tovarov a služieb na spoločnom trhu,
- vylúčenie faktorov, ktoré môžu narušovať podmienky hospodárskej súťaže ako na úrovni členských štátov, tak na úrovni Európskeho spoločenstva,
- dosiahnutie cieľa zrušiť zdaňovanie pri dovoze a vracaní dane pri vývoze v obchode medzi členskými štátmi,
- zistenie, že systém DPH dosahuje najväčšiu jednoduchosť a neutralitu, keď daň vyberaná čo najjednoduchšie, a pokiaľ jej oblasť pôsobnosti pokrýva všetky stupne výroby a distribúcie a taktiež poskytovanie služieb,
- zistenie, že použitie DPH u podobného tovaru v každej krajine nesie rovnaké daňové zaťaženie bez ohľadu na dĺžku výrobného a distribučného reťazca,
- zistenie, že použitie DPH v medzinárodnom obchode je známa čiastka daňového zaťaženia tovarov a môže dôjsť k presnému vyrovnaní tejto čiastky.

V tabuľke Tab. 1 môžeme porovnať sadzby DPH v jednotlivých krajinách Európskej únie. V porovnaní so Slovenskom (20 %) má nižšiu sadzbu DPH Luxembursko (17 %), Malta (18 %), Nemecko (19%) a Cyprus (19 %). Z iného pohľadu najvyššiu sadzbu DPH až 25 % majú Chorváti a Švédci.

Tab. 1 Základné sadzby DHP jednotlivých štátoch EU platné 01. 01. 2015

Členský štát Európskej únie	Národný názov dane	Sadzby dane v %		
		Super znižovaná	Znížená	Základná
Belgicko	Belasting over de Toegevoegde, Taxe sur la valeur ajoutée	-	6; 12	21
Bulharsko	Dank vrchu dabavenata stojnost	-	9	20
Cyprus	Foros Prostithemenis Aksias	-	5; 9	19
Česká republika	Daň z pridanej hodnoty	-	10; 15	21
Dánsko	Merværdiafgiftsloven	-	-	25
Estónsko	Käibemaksuseadus	-	9	20
Fínsko	Arvonlisävero	-	10; 14	24
Francúzsko	Taxe sur la valeur ajoutée	2,1	5,5; 10	20
Grécko	Foros Prostithemenis Aksias	-	6,5; 13	23
Holansko	Belasting over de Toegevoegde	-	6	21
Chorvátsko	Porez na Dodanu Vrijednost	-	5; 13	25
Írsko	Value Added Tax	4,8	9; 13,5	23
Litva	Pridetines Verte Mokestis	-	12	21
Lotyšsko	Pievienotās vērtības nodoklis	-	5; 9	21
Luxembursko	Taxe sur la valeur ajoutée	3	8	17
Maďarsko	Általános forgalmi adó	-	5; 18	27
Malta	Taxxa Fuq il-Valur Mizjud	-	5; 7	18
Nemecko	Umsatzsteuer	-	7	19
Poľsko	Podatek od towarow i usług	-	5;8	23
Portugalsko	Imposto Sobre o Valor Acrescentado	-	6; 13	23
Rakúsko	Umsatzsteuer	-	10	20
Rumunsko	Taxa pe valoarea adaugata	-	5; 9	24
Slovensko	Daň z pridanej hodnoty	-	10	20
Slovinsko	Davka za dodano všednost	-	9,5	22
Španielsko	Impuesto sobre el Valor Añadido	4	10	21
Švédsko	Mervärdesskatt	-	6; 12	25
Taliansko	Impolsa sul Valore Aggiunto	4	10	22
Veľká Británia	Valeu Added Tax	-	5	20

Zdroj: www.ec.europa.eu

3 Daňové úniky

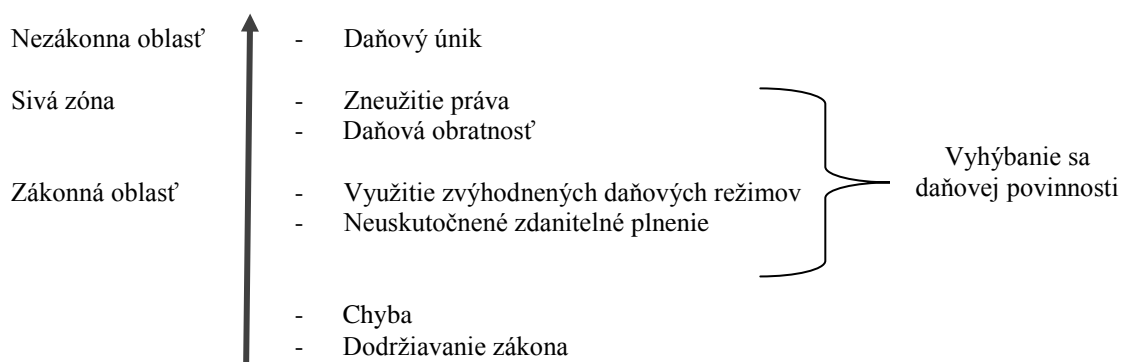
3.1 Definovanie pojmu „daňový únik“

Daňový únik nie je v súčasnej literatúre jednoznačne definovaný. Najčastejšie predstavuje minimalizovanie alebo nulovú daňovú povinnosť zo strany daňového poplatníka.

Daňové úniky podľa Širokého (2008) môžeme definovať ako tzv. tax avoidance a tax evasion. Rozdiel medzi týmito termínami je v ich legálnosti.

Tax avoidance znamená vyhýbanie sa plateniu daní. Jedná sa o legálne aktivity, ktoré vedú k minimalizácii odvedenej dane, a to využívaním všetkých dostupných zákonných ustanovení vrátane uplatnenia výnimiek a daňových úľav, ale tiež využívanie medzier v daňových zákonoch a súvisiacich predpisoch.

Tax evasion alebo daňový únik je považovaný za nelegálnu činnosť, za ktorú môže byť daňovník postihnutý. Nasledujúci obrázok ukazuje ako daňový poplatník postupuje od neúmyselnej chyby k využitiu daňových zvýhodnení.

Obr. 8 Stupne nezákonnosti

Zdroj: Martinez (1995, s. 9)

3.1.1 Daňové úniky z pohľadu optimálneho zdaňovania

Zubal'ová (2012) hodnotí analýzu optimálneho zdaňovania pri existencii daňových únikov ako veľmi zložitú. Problém vzniká už pri určovaní cieľov vlády v rámci optimálneho zdanenia alebo pri voľbe spoločenského blahobytu. Ponúka sa tu utilitaristická funkcia spoločenského blahobytu, ktorá ho meria na základe súčtu blahobytu čestných daňovníkov a neplatičov. Pre vládu to znamená tolerovať daňové úniky do bodu, v ktorom sa úžitky rovnajú hraničnej hodnote straty daňových príjmov daňovými únikami.

Podľa A. Sandma (2005) je teória daňových únikov relevantná najmä pre niektoré aspekty zdaňovania, napr. stupeň progresivity osobnej dôchodkovej dane, prepojenie zdanenia jednotlivcov a spoločností, stupeň diferenciacie systému nepriamych daní. Teória daňových únikov by sa tak mala považovať za spôsob priblížnia otázok daňovej správy do záujmu daňovej teórie. Navyše, teória daňových

únikov súvisí s problematikou daňových reforiem, ktorým sa budem venovať v nasledujúcom odstavci.

Najznámejším autorom, ktorý zohľadňoval daňové úniky v teórii optimálneho zdanenia je A. Sandmo(2005). Tento autor skúma optimálne literárne zdanenie príjmov za prítomnosti daňových únikov. Vo svojom modeli rozlišuje dve skupiny domácností, pričom jedna pracuje iba vo formálnom sektore, druhá v neformálnom. S použitím utilitaristickej funkcie spoločenského blahobytu určuje optimálnu pravdepodobnosť odhalenia výšky pokút a sadzieb dane pri danom správaní jednotlivca. Chcel zistiť, či daňové úniky vedú k nižším hraničným sadzbám dane. Analýza optimálneho zdanenia v tomto smere nedáva jasnú odpoveď v prospech nižšej sadzby dane. Zvýšenie hraničnej sadzby dane na formálnom trhu zvyšuje, za predpokladu ceteris paribus, ponuku práce v tieňovej ekonomike. Takýto presun ponuky práce z viac narúšaného formálneho sektora do menej narúšaného neformálneho sektora by mal zvýšiť celkovú efektívnosť ekonomiky.

4 Národná bločková lotéria

Národná bločková lotéria je lotériová hra podľa zákona č. 171/2005 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, kde je definovaná ako „lotéria dokladov o prijatí tržby vyhovovených elektronicou registračnou pokladnicou“. Projekt je unikátny v európskom meradle.

Hlavným cieľom prevádzkovania štátnej bločkovej lotérie je motivácia občanov a podnikateľských subjektov k uvedomelému a zodpovednému správaniu sa pri platení a prijímaní platieb za tovary a služby. Výhry majú motivovať občanov, aby požadovali pokladničné doklady aj v prípadoch, keď to nepovažujú za nutné, čo môže zvýšiť daňovú disciplínu a obmedziť priestor pre sivú ekonomiku. Národná bločková lotéria prispieva k celkovému trendu poklesu daňových podvodov a únikov. Počas kampane sa každý občan dozvedel, aké podstatné náležitosti má mať pokladničný doklad. Doklad z elektronickej registračnej pokladnice je platný vtedy, ak má všetky náležitosti podľa zákona NR SR č. 289/2008 Z. z. o používaní ERP. Ambíciou lotérie je tiež pripomenúť ľuďom, že tie podnikateľské subjekty, ktoré dane neplatia, v podstate okrádajú tých, ktorí dane platia poctivo a voči poctivým firmám tak získavajú neoprávnenú výhodu (Tipos, a. s., Obchodná správa 2013).

„Rozhodli sme sa pozitívne motivovať ľudí, aby si vždy a pri akejkol'vek príležitosti vzali, prípadne aj aktívne vypýtali pokladničný bloček z registračnej pokladne. Všetci vieme, že mnohí z nás to bežne nerobia, ale už iba málo ľudí vie, koľko peňazí sa aj vplyvom tejto nedbalosti ocitá v šedej, rozumnej, nezdanenej ekonomike, povedal minister financií Peter Kažimír (2013).

Národná bločková lotéria je nástrojom verejnej politiky, založeným na poznatkoch behaviorálnej ekonómie. Namiesto príkazov a zákazov, alebo priamych dotácií či zdanenia želaných či neželaných aktivít, využíva poznatky z psychológie a empirickej ekonómie na motiváciu ľudí a na konanie, ktoré je v ich osobnom a zároveň verejnom záujme. Špecializované útvary verejnej správy zamerané na dizajn podobných politík vznikli napríklad počas administratívy Baracka Obamu v USA, vlády Davida Camerona vo Veľkej Británii, či nedávno v rámci Európskej komisie (Gábik a Strížencová, 2014).

Práve vďaka bločkom, ktoré vydávajú obchodníci, sa môže každý občan po splnení podmienok zaregistrovať do Národnej bločkovej lotérie a môže tak vyhrať finančné alebo vecné výhry. Žrebovanie sa uskutočňuje každý týždeň. V hre je 10 000 eur, ktoré si rovnomerne rozdelí 100 výhercov. Ďalší výherca získa jackpot, ktorého hodnota je tvorená kumulovaním pevne stanovenou sumou 0,01 eura za každý platne zaregistrovaný pokladničný doklad do bločkovej lotérie. Z tejto naakumulovanej sumy získa výherca jackpotu 70 % a 30 % naakumulovanej sumy sa použije na tvorbu jackpotu pre nasledujúce žrebovanie. Prevádzkovateľ môže znížiť sumu naakumulovanú do jackpotu o hodnotu zodpovedajúcu 0,01 eura vynásobenú počtom zaregistrovaných falošných pokladničných dokladov. Výhry nepodliehajú dani z príjmu. Do súťaže sa môže zapojiť každý občan,

ktorý dovŕši vek 18 rokov a má platný bločik v minimálnej hodnote 1 eura, ktorý nie je v čase žrebovania starší ako dva mesiace (Národná bločková lotéria, 2015).

Registrácia pokladničných dokladov je možná štyrmi technologickými spôsobmi (systémami): (Národná bločková lotéria, 2015)

- v stávkových kanceláriach on-line prostredníctvom terminálov,
- prostredníctvom internetu pomocou zodpovedajúcich aplikácií pre mobilné telefóny,
- prostredníctvom krátkych textových správ (SMS) pomocou zodpovedajúcich aplikácií pre mobilné telefóny,
- prostredníctvom priameho on-line alebo off-line prepojenia centrálného systému TIPOS-u a prevádzkovateľa elektronickej registračnej pokladnice alebo siete elektronických registračných pokladníc alebo sprostredkovateľa registrácie pokladničných pokladov, ak to je technicky možné a obidve strany uzatvoria dohodu o takomto prepojení.

Obr. 9 Bločik s podstatným náležitost'ami potrebnými pre registráciu do lotérie

Zdroj: www.tapi.sk

Od 1. 1. 2014 je každý predajca povinný na predajnom mieste zprístupniť vyobrazenie pokladničného dokladu, ktorý vyhotovuje elektronicou registračnou pokladnicou tak, aby toto bolo pre kupujúceho jednoznačné, prehľadné, zrozumiteľné, ľahko prístupné a dobre čitateľné. Podnikateľ na vyobrazenom pokladnič-

nom doklade zvýrazní daňový kód elektronickej registračnej pokladnice, dátum, čas, celkovú sumu platenej ceny a ochranný znak Ministerstva financií. Tieto náležitosti sú rovnako potrebné pri registrácii do Národnej bločkovej lotérie.

4.1 Elektronické registračné pokladnice

V nasledujúcej podkapitole sa budem venovať elektronickým registračným pokladniciam, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou reformy Národnej bločkovej lotérie, a ktoré uľahčujú daňovým úradom kontroly jednotlivých subjektov dane. V tejto podkapitole sa dočítate o povinnostiach subjektov ohľadom ERP a o podstatných náležitostiach pokladničných dokladov.

4.1.1 Povinnosť používať elektronickú registračnú pokladnicu (ERP)

ERP je povinný používať podnikateľ, ktorý predáva tovar alebo služby, pričom tržby z predaja tovaru alebo poskytnutia služby na predajnom mieste prijíma v hotovosti alebo inými platobnými prostriedkami (platba kartou, stravnými lístkami). Povinnosť používať ERP sa vzťahuje aj na zahraničných podnikateľov t.j. podnikateľov s trvalým pobytom alebo sídlom mimo územia Slovenskej republiky, ktorí na území Slovenskej republiky predávajú tovar alebo poskytujú služby, za ktoré prijímajú úhrady v hotovosti (Slovenská živnostenská komora, 2015).

Výnimky z používania ERP:

- predaj cenín, cestovných lístkov MHD, telefónnych kariet,
- predaj na dobierku,
- predaj tovaru prostredníctvom predajných automatov,
- predaj tovaru občanmi s ťažkým zdravotným postihnutím (Čandik, 2011).

4.1.2 Požiadavky na ERP od 01. 01. 2012

Od 01. 01. 2012 sa môžu používať iba tzv. fiškálne ERP. Podľa Zákona ERP¹ ich definujeme nasledovne „*ide o elektronické registračné zariadenia, ktoré su vybavené prevádzkovou pamäťou, vstavaným registračným programom, fiškálnou pamäťou, zobrazovacím zariadením pre zákazníka, hodinami, klávesnicou a tlačiarňou, ktoré tvoria jeden funkčný celok*“.

4.1.3 Fiškálna pamäť

Fiškálna pamäť musí: (Slovenská živnostenská komora, 2015)

- byť umiestnená v elektronickej registračnej pokladnici v časti neprístupnej podnikateľovi a musí byť pevne spojená s rámom ERP tak, aby ju bolo možné

¹ Predpis č. 289/2008 Z. z. Zákon o používaní elektronickej registračnej pokladnice a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 511/1992 Zb. a o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov.

vybrať, ale zároveň tak, aby výmena inou osobou alebo servisnou organizáciou bola zistiteľná,

- mať dostatočnú kapacitu na zápis a uchovanie údajov z denných uzávierok minimálne za obdobie piatich rokov a údaje v nej uložené musia byť dostupné do uplynutia na zánik práva vyrubiť daň alebo rozdiel dane,
- mať takú konštrukciu, ktorá daňovému úradu alebo colnému úradu umožní získať údaje v nej uložené aj prostredníctvom iného elektronického zariadenia,
- byť označená jedinečným a neopakovateľným kódom, ktorý je vygenerovaný výrobcom ERP, pričom tento kód je vytlačený na deštruktívnej samolepke, ktorá je v procese výroby nalepená na fiškálnu pamäť a zároveň je nalepená tiež na vonkajšom kryte ERP spolu s výrobným štítkom ERP,
- umožniť zmenu sadzby DPH a zmenu meny.

Výmena fiškálnej pamäte: (Slovenská živnostenská komora, 2015)

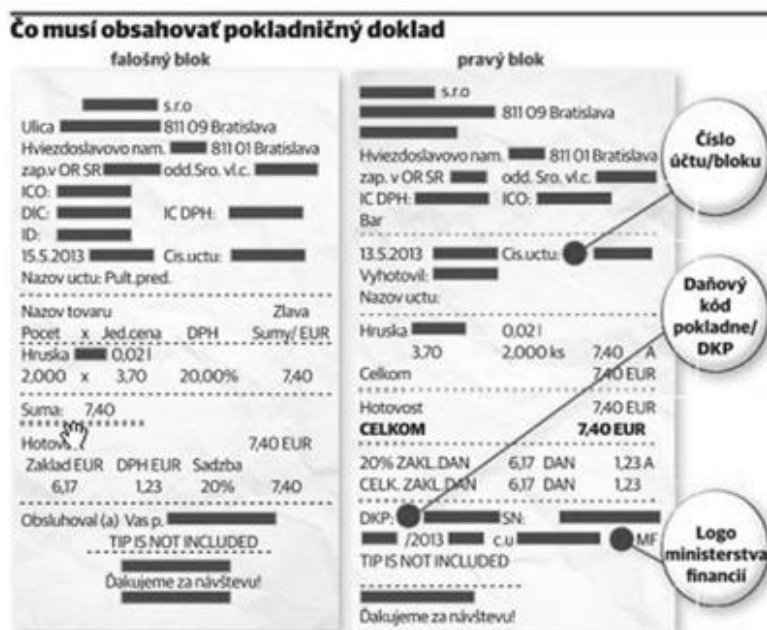
- bola vyčerpaná jej kapacita a ERP je funkčná,
- z dôvodu poruchy, keď neplní svoju funkciu,
- došlo k zmene vlastníka ERP.

Podnikateľ môže používať len takú ERP:

- na ktorú akreditovaná osoba vydala certifikát,
- ktorej daňový úrad pridelil daňový kód pokladnice,
- ktorá je označená „daňovou“ plombou (Čandik, 2011).

Podľa Zákona o ERP, ďalej len zákon o ERP, musí pokladnica umožňovať:

- vyhotovovať „bežné“ pokladničné doklady,
- vyhotovovať aj iné doklady (neplatný doklad, vklad, skúška pokladnice),
- vyhotovovať uzávierky a tlačové výstupy (Čandik, 2011).

Obr. 10 Porovnanie falošného a pravého bloku

Zdroj: Buchláková (2013)

4.1.4 Pokladničný doklad

Podnikateľ je povinný po zaevidovaní tržby v ERP odovzdať kupujúcemu pokladničný doklad okrem kópie pokladničného dokladu ihneď po jeho vytlačení v ERP.

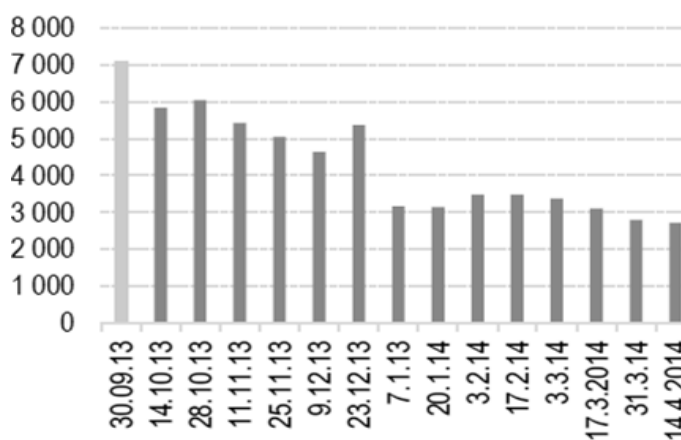
Podľa Slovenskej živnostenskej komory musí pokladničný doklad obsahovať tieto údaje:

1. daňový kód ERP,
2. daňové identifikačné číslo (DIČ),
3. ochranný znak,
4. poradové číslo od poslednej dennej uzávierky,
5. označenie tovaru alebo označenie služby, množstvo tovaru alebo rozsah služby a priradenie sadzby dane z pridanej hodnoty,
6. cenu tovaru alebo služby,
7. obchodné meno, sídlo alebo miesto podnikania podnikateľa a predajné miesto, ak je odlišné od sídla alebo miesta podnikania,
8. základ a sadzbu dane z pridanej hodnoty,
9. výšku dane,
10. zaokrúhlenie ceny,
11. celkovú sumu.

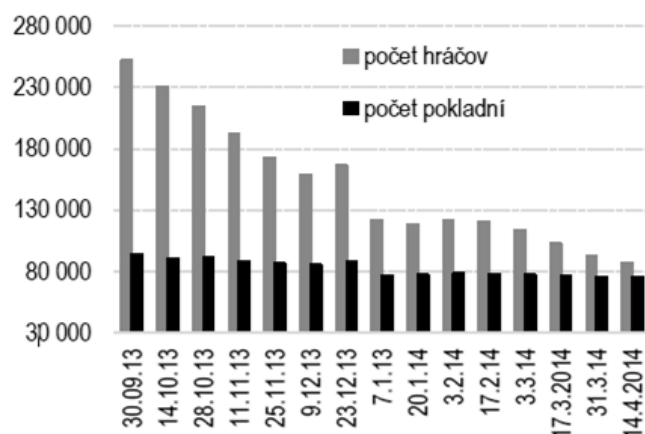
5 Praktická časť - Analýza makroekonomických údajov

Od spustenia lotérie v septembri 2013 do pätnásteho žrebovania v apríli 2014 bolo v rámci bločkovej lotérie zaregistrovaných takmer 65 mil. bločkov v celkovej hodnote 774 mil. eur od 450 tis. hráčov. Väčšina registovaných bločkov pochádza z maloobchodu. Pozitívny vplyv lotérie na ročný výnos DPH je 7 až 8 mil. eur. Tento efekt je možné spozorovať najmä v menších podnikoch v sektore maloobchodu a reštauračných služieb. Lotéria priniesla aj množstvo podnetov od občanov využitelných pri kontrole ERP. V budúcnosti sa plánuje zvýšiť atraktivita súťaže na bločky zo služieb a malých podnikov. (Gábik a Strížencová, 2014)

Rekordné bolo hneď prvé žrebovanie v septembri 2013. Zúčastnilo sa ho až 252 tis. daňových poplatníkov, ktorí zaregistrovali viac ako 7 miliónov bločkov. Podarilo sa to, pretože marketingová kampaň na lotériu prebiehala už od začiatku septembra. S ďalšími žrebovaniami záujem o registráciu bločkov výrazne klesal, s výnimkou decembra, kedy sa zvýšila atraktivita cien a nákupná aktivita pochopiteľne kvôli vianočným sviatkom. Ako informoval Inštitút finančnej politiky „od začiatku roka 2014 sa počet registrovaných bločkov v jednotlivých žrebovaniach stabilizoval na úrovni okolo 3 mil. Podobne sa vyvíjal aj počet zapojených hráčov a počet zapojených ERP“ (Gábik a Strížencová, 2014, s. 1).

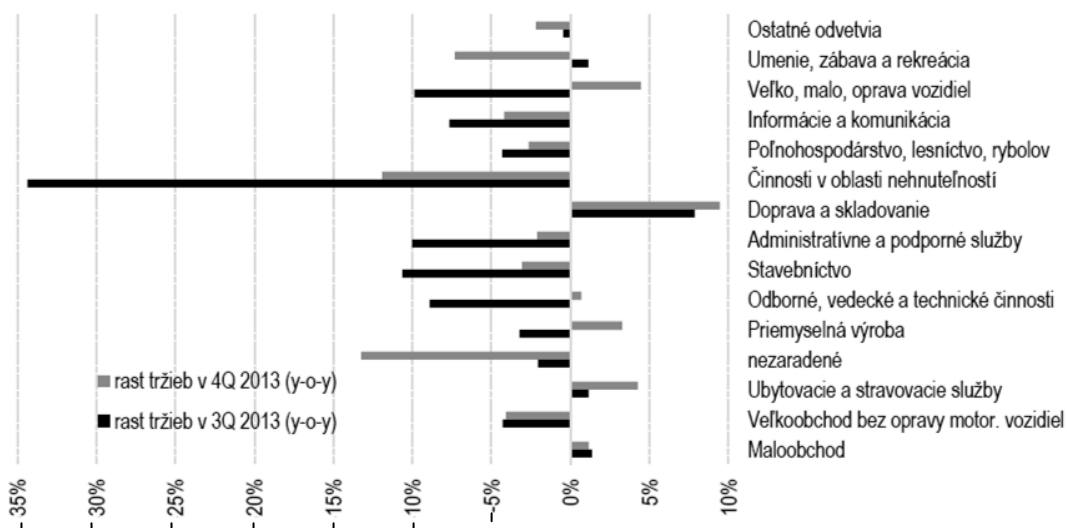
Obr. 11 Počet registrovaných bločkov v jednotlivých žrebovaniach v tis. ks
Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)

Obr. 12 Počet zapojených hráčov a pokladní v žrebovaniach

Zdroj: Gábik a Strážencová (2014)

Vláda a finančná správa prijala v roku 2013 viaceré opatrenia na zvyšovanie daňovej disciplíny. Zlepšenie výberu DPH dosiahnuté v roku 2014 bolo preto s veľkou pravdepodobnosťou výsledkom viacerých prijatých opatrení. Pozitívny vplyv národnej bločkovej lotérie na daňové príjmy by sa mal v prvom rade prejavovať vo vyšších oficiálnych tržbách jednotlivých podnikateľských subjektov. „Výška zaplatenej DPH je volatilnejšia, odvíja sa nielen od tržieb, ale aj od vstupných nákladov na tovary a služby. Aj napriek rastúcim tržbám môže v krátkom časovom horizonte priznaná daň klesať, prípadne sa dočasne preklopiť až do nadmerných odpočtov, pokiaľ podnikateľský subjekt vďaka vyššej ekonomickej aktivite investuje. Medziročne rastú tržby v druhej polovici roka 2013 v niekoľkých odvetviach. Najvyšší rast bol zaznamenaný v doprave a skladovaní, ubytovacích a stravovacích službách, priemysle a maloobchode“ (Gábik a Strážencová, 2014, s. 2).

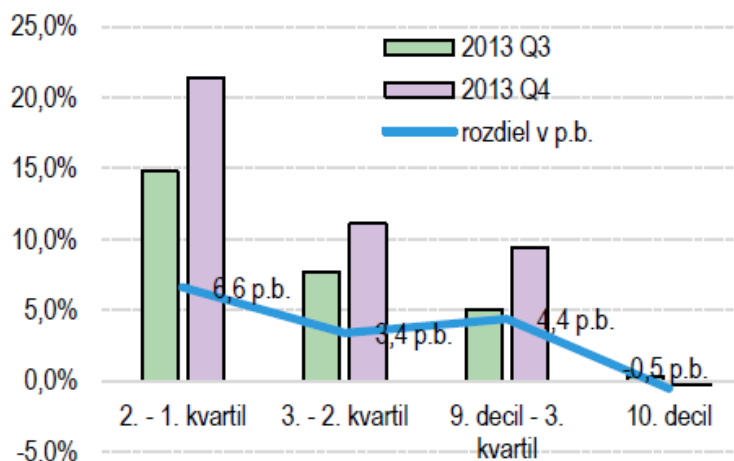

Obr. 13 Medziročná zmena tržieb v jednotlivých sektoroch v 3. a 4. kvartile 2013

Zdroj: Gábik a Strážencová (2014)

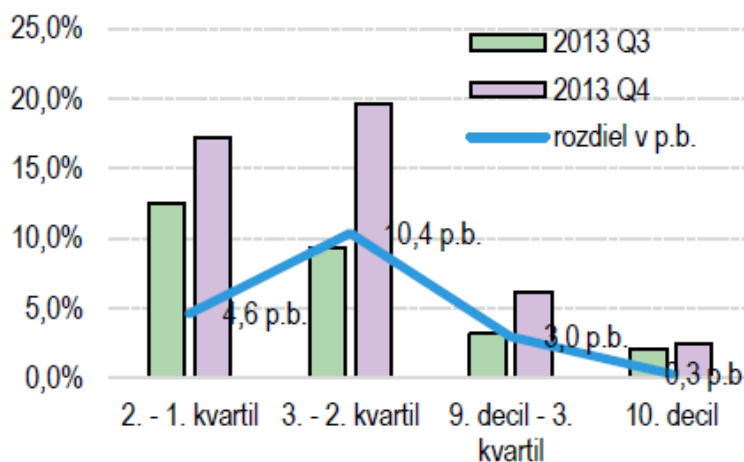
Gábik a Strížencová (2014) analyzujú: „*Maloobchod a reštauračné služby by mali byť odvetvia, v ktorých by mohol byť pozitívny vplyv lotérie najvyšší*“.

Na nasledujúcich grafoch môžeme pozorovať potenciálny vplyv bločkovej lotérie na tržby v maloobchode a reštauráciách prostredníctvom porovnania rastov tržieb v štvrtom štvrtroku proti tretiemu štvrtroku.

Obr. 14 Rast tržieb v maloobchode podľa veľkostných skupín podnikov

Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)

Obr. 15 Rast tržieb reštaurácii podľa veľkostných skupín podnikov

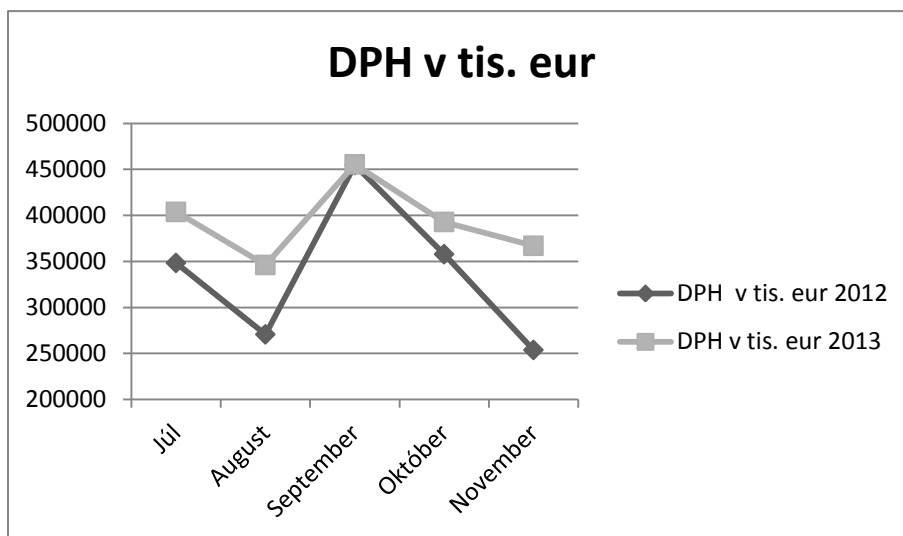
Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)

Sledovaná skupina podnikov je rozdelená do piatich veľkostných skupín v porovnaní s tržbami za rok 2012: prvý kvartil, druhý kvartil mínus prvý kvartil, tretí kvartil, tretí kvartil mínus druhý kvartil, deviaty decil mínus tretí kvartil a desiaty decil.

Pri porovnaní a kvantifikácii vplyvu sa abstrahuje od prvej skupiny podnikov, s ročnými tržbami nižšími ako 42 tis. eur v maloobchode a menej ako 44 tis. eur v reštauračných službách. Medziročných rast tržieb týchto podnikov je omnoho

volatilnejší ako pri väčších podnikoch a sú omnoho náchylnejšie skrachovať či ukončiť svoju činnosť. K relatívne významnému zrýchleniu medziročného rastu medzi tretím a štvrtým štvrťrokom 2013 došlo najmä v prípade menších podnikov. Podniky v poslednom decile v rámci maloobchodov rástli v medziročnom porovnaní zhruba rovnako. Podobne to vyzerá aj v prípade reštauračných služieb. „Ak by sme prijali relatívne silný predpoklad, že zrýchlený rast tržieb medzi tretím a štvrtým štvrťrokom v intervale druhého kvartilu až deviateho decilu je výsledkom vplyvu bločkovej lotérie, pozitívny vplyv na tržby v štvrtom štvrťroku by bol vo výške 3,9 % tržieb v maloobchode a 5,2 % tržieb v reštauračných službách“ (Gábik a Strížencová, 2014, s. 3).

Rast tržieb sa samozrejme nemusí v plnej miere prejavíť v zvýšenej daňovej povinnosti na DPH. Okrem samostatných tržieb na výšku dane vplýva aj hodnota dane zaplatená na vstupe. Ako analyzujú Gábik a Strížencová (2013) „Pri predpoklade stabilného podielu vlastnej daňovej povinnosti voči priznaným tržbám však môžeme odhadnúť pozitívny vplyv lotérie v štvrtom štvrťroku na vybranej skupine subjektov v celkovej výške 1,8 mil. eur. Na ročnej báze predstavuje 7,1 mil. eur.“ Treba však vziať do úvahy, že takáto kvantifikácia založená zatiaľ len na jednom štvrťroku môže pozitívny vplyv nadhodnocovať, ale aj podhodnocovať. Pri porovnaní medzi tretím a štvrtým štvrťrokom sa predpokladá, že vplyv lotérie v treťom štvrťroku bol nulový, čo je konzervatívny predpoklad. „Ak by sme odhadovali potenciálny vplyv lotérie porovnaním medziročných rastov tržieb v štvrtom štvrťroku oproti druhému štvrťroku, pozitívny vplyv na ročnej báze by bol 8,2 mil eur“ (Gábik a Strížencová, 2014, s. 3).

Obr. 16 Výška vybranej DPH podľa daňových priznaní v konkrétnych mesiacoch s ohľadom na odpočty dane, doruby, sancie a výber dane colným úradom

Na Obr. 16 vidíme výber DPH v konkrétnych mesiacoch v roku 2012 a 2013. Použitá makroekonomická údaje som zvolila takto, aby som ich mohla percentuálne porovnať s mikroekonomickými údajmi konkrétneho pohostinstva.

U jednotlivých súm DPH sú zohľadnené nadmerné odpočty dane, doruby a sancie i daň vybraná colným úradom. Výrazné odlišnosti vo vybranej DPH pozorujeme v auguste a septembri. Rok 2013 sa výrazne odlišuje od roku 2012, môžeme teda konštatovať, že Národná bločková lotéria ako samovymahací mechanizmus má svoj úspech. V percentnom vyjadrení ide o nárast vo výške 16,6 %. V mesiaci september v oboch rokoch však daňová povinnosť bola v rovnakom bode, i to je dôvod, prečo vykonám analýzu na detailných mikroekonomických údajoch.

Po úvodnej fáze by na základe predchádzajúcich skúseností pomohlo: (Gábik a Strížencová, 2014)

- ponuka nových produktov zvyšujúcich atraktivnosť registrácie bločkov v maloobchode a reštauráciach,
- rozšírenie lotérie aj na faktúry konečným spotrebiteľom by mohlo zvýšiť pokrytie služieb práve v rizikových oblastiach (veľká časť transakcií je zaznamenávaná mimo ERP – na faktúru),
- účinnejšie a analyticky sofistikovanejšie využívanie množstva kvalitných dát o potenciálne chybných či podvodných pokladniach, ktoré generuje registrácia bločkov pri kontrolnej činnosti finančnej správy (napr. pri kontrolách registračných pokladní na mieste porovnať obsah fiškálnej pamäte so sumami a časmi z nej zaregistrovaných bločkov),
- efektívnejšie nastavenie systému kontrol, podnikov od občanov a zjednotenie agendy kontrol ERP v rámci finančnej správy.

6 Prípadová štúdia – analýza mikroekonomických údajov

V tejto časti bakalárskej práce sa budem venovať mikroekonomickým údajom, ktoré mi poskytol podnikateľ, a ktoré majú väčšiu vypovedajúcu hodnotu ako makroekonomické údaje. Podnikateľ (FO) vlastní hostinec v stredne veľkom meste ležiacom v Trnavskom kraji na území Slovenskej republiky. Prevádzka pôsobí od roku 2004 a predmetom činnosti je predaj alkoholických a nealkoholických nápojov. V prevádzke sa nachádzajú dva herné automaty na hazardné hry a stávkový terminál. Hostinec je otvorený každý deň v čase od 10.30 hod. do 22 hod. Podnikateľ zamestnáva dvoch zamestancov a je zaregistrovaný ako plátca DPH.

6.1 Vstupné údaje

Podnikateľ mi poskytol údaje za roky 2012 až 2014. K dispozícii mám údaje aj z roku 2014, ktoré doposiaľ ešte neboli Ministerstvom financií zverejnené, a teda v rámci makroekonomickej analýzy sme ich nemohli využiť. Podnikateľ mi poskytol svoje denné účtovné uzávierky z pokladničnej knihy, ktoré som musela spracovať do programu Excel. Nevyužila som údaje zo všetkých mesiacov daných rokov, ale vybrala som len päť rovnakých mesiacov v každom roku. Keďže lotéria bola zavedená v septembri, vybrala som dva mesiace pred zavedením a dva mesiace po zavedení, aby som sa vyhla sezónnym vplyvom. Ďalej som využila údaje z daňových priznaní, ktoré som rovnako spracovala v programe Excel. Mikroekonomické údaje mi slúžili ku spracovaniu tržieb, transakcií a daní na vstupe a výstupe.

6.2 Výsledky

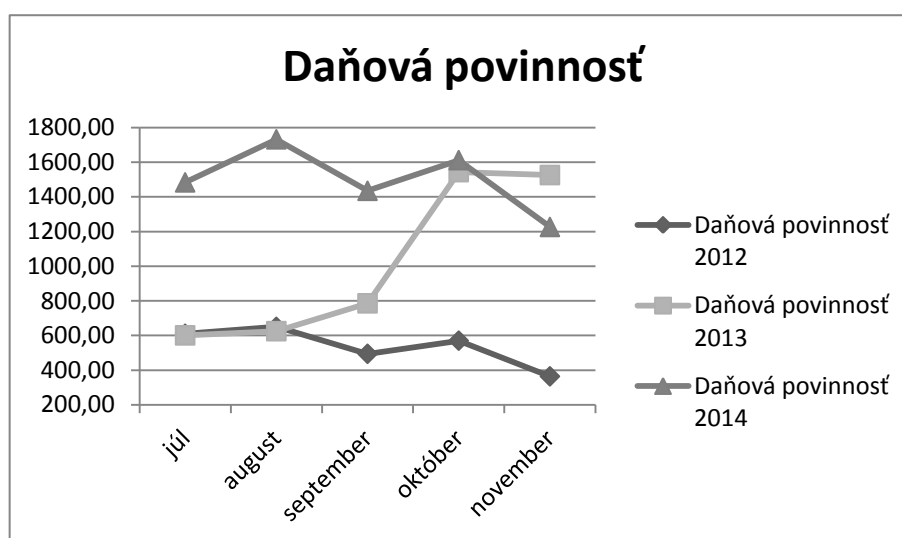
V rámci celého Slovenska bol ročný nárast výberu daní oproti roku 2012 okolo 7 až 8 mil. eur. Pre porovnanie s pohostinstvom som vybrala z mikroekonomických údajov rovnaké mesiace, ktoré mám k dispozícii od podnikateľa. Po vybratí konkrétnych mesiacov v roku 2012 a 2013 som dospela k zisteniu, že medziročný nárast bol 279 960 eur t. j. o 16,6 %. Ak porovnáam tento efekt stúpania výberu daní s pohostinstvom, ktorého analýzu som vykonala a použijem mikroekonomické údaje, prídem k záveru, že výber DPH stúpol aj v tomto konkrétnom pohostinstve o 2 390,83 eur, teda o 88,9 %. Národná bločková lotéria tu splnila svoju úlohu. Nemožno však povedať, že tento nárast odráža skutočnosť. Tržby, ktoré si podnikateľ po zavedení lotérie stanovil, sú síce vyššie ako pred zavedením lotérie, ale nie sú skutočné.

Ak chceme vykonať analýzu výberu DPH a skutočnú výšku dane, ktorú podnikateľ odvedie do štátneho rozpočtu musíme zohľadniť aj daň na vstupe, nielen daň na výstupe. Daň na vstupe zaplatí podnikateľ pri nákupe zásob, ktoré sú nevyhnutné na jeho predmet podnikania. Ide predovšetkým o alkoholické nápoje, ktoré nakupuje vo veľkoobchode. Podnikateľ ďalej poskytuje svoje tovary a služby zákaz-

níkom a ich cena je navýšená o daň. Túto daň nazývame daň na výstupe. Rozdiel týchto dvoch daní potom podnikateľ buď odvedie do štátnej pokladnice, alebo má nárok na odpočet a štát mu už uhradenú daň vráti. Ak je výška dane na výstupe vyššia ako daň na vstupe jedná sa o daňovú povinnosť, ak však nastane opačný prípad a daň na vstupe je vyššia ako daň na výstupe, ide o nadmerný odpočet.

$$\text{daňová povinnosť} = \text{daň na výstupe} - \text{daň na vstupe}$$

$$\text{nadmerný odpočet} = \text{daň na vstupe} - \text{daň na výstupe}$$

Obr. 17 Daňová povinnosť DPH podnikateľa

Daňová povinnosť podnikateľa sa oproti roku 2012 teda zvýšila o 88,9 %. Zo zistených môžeme skonštatovať, že výška tržieb sa zdvojnásobila, a tým sa zvýšila aj daň na výstupe, ale náklady a teda aj daň na vstupe sa zvýšili iba o 10 %. Počet zákazníkov v pohostinstve sa nezmenil, čoho dôkazom je takmer rovnaká výška dane na vstupe, ktorú zaplatil podnikateľ za nákup svojich zásob. Obr. 2 nám síce zobrazuje mierny nárast dane na vstupe, čo môže mať za následok aj zdražovanie tovarov. Na základe informácií od podnikateľa vieme, že cenník jeho služieb sa v daných rokoch nemenil.

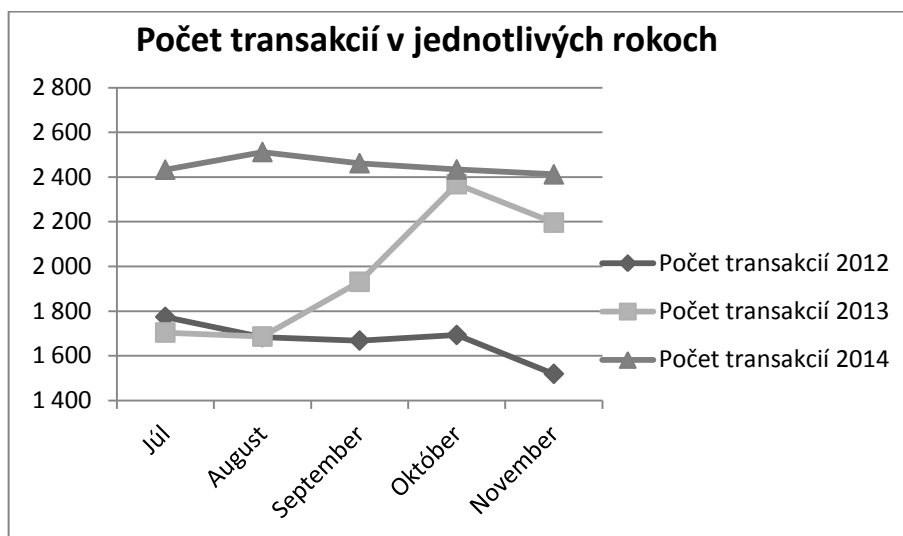
6.3 Interpretácia

Nasledujúce grafy popisujú efekt zavedenia Národnej bločkovej lotérie konkrétneho pohostinstva. Jedná sa o počet transakcií a o hodnoty tržieb a hodnoty DPH na výstupe, ktoré zákazníci zaplatili za tovary a služby zakúpené u podnikateľa. Z údajov získaných od podnikateľa možno na základe grafu zostaviť takúto analýzu.

Podnikateľ do zavedenia Národnej bločkovej lotérie nevychádzal zo skutočných, reálnych tržieb. Bez požiadania zákazníkov vôbec pokladničné bloky nevydáva. Jeho tržby boli každodenne v podobnej výške a podľa toho si stanovil aj počet denných transakcií. Zvolila som preto na porovnanie rok 2012, teda rok pred zavedením Národnej bločkovej lotérie, ďalej roky 2013 a 2014. V každom zvolenom roku som vybrala päť mesiacov, a keďže lotéria bola zavedená v septembri, zvolila som dva mesiace pred a dva mesiace po jej zavedení, aby som sa vyhla sezónnym vplyvom. V Obr. 20 na krivke roku 2012 vidíme, ako podnikateľ pravidelne vykazoval zo svojich tržieb daň z pridanej hodnoty na výstupe v podobnej výške. Podnikateľ teda vôbec nezohľadňoval reálnu výšku svojich tržieb a na základe svojho úsudku ich stanovuje takmer v rovnakej výške. V roku 2013 tesne pred zavedením bločkovej lotérie vykazoval opäť fiktívne tržby a teda i výšku DPH na výstupe.

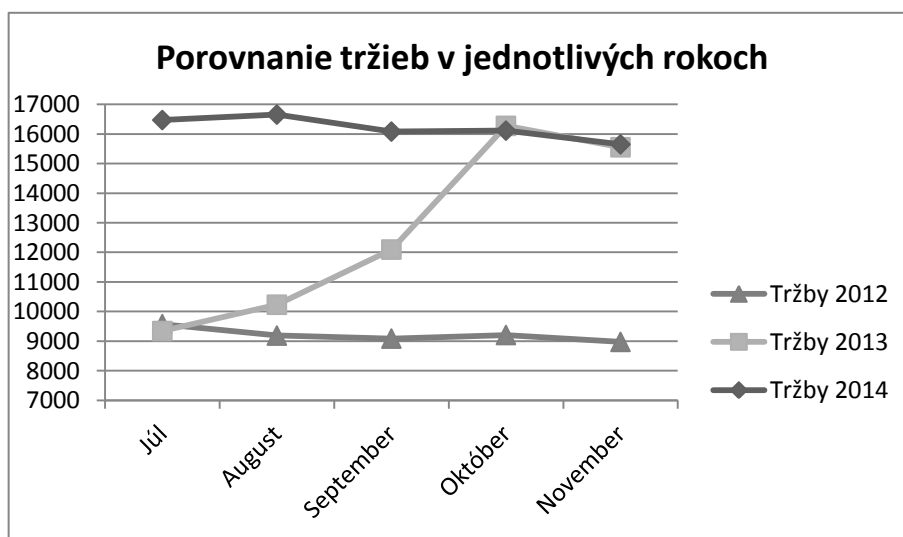
Po zavedení lotérie 16. septembra 2013 bol nutený svoju taktiku v oblasti podnikania zmeniť a vykazovať transakcie na základe požiadaviek zákazníkov. Zákazníci boli najskôr lotériou nadšení, motivovali ich hodnotné výhry a požadovali pokladničné bloky. Postupom času ľudia prestali mať o lotériu záujem. Hlavnou príčinou nezájmu registrovať bločky je ochota predajcu poskytnúť zľavu alebo produkt navyše, keď spotrebiteľ netrvá na vydaní pokladničného dokladu. Ďalej veľmi odrádzajúce v registrovaní bločkov je aj neverejné vyhlasovanie a vymenovanie výhercov. Ak ľudia nevidia, že v skutočnosti niekto naozaj vyhral, nemajú záujem ďalej registrovať bločky. Ako môžeme porovnať s údajmi v rámci celého Slovenska, ktoré nám zobrazuje Obr. 11, počet zaregistrovaných bločkov výrazne klesal. Ministerstvo financií spolu s lotériovou spoločnosťou Tipos, a. s. muselo urobiť zmeny v pravidlách hry a v spôsobe odmeňovania, aby lotéria bola stále atraktívnou. V pôvodných pravidlách boli dve šance na výhru. *Prvá šanca* sa žrebovala každých 14 dní a žrebovalo sa 10 dokladov (výhry od 100 do 10 000 eur). *Druhá šanca* sa žrebovala každých 28 dní, spravidla v pondelok. Vyhrávalo 8 bločkov, jeden za každý kraj. Výhra bola vecná (napríklad auto) alebo peňažná v cene 10 000 eur. Ani nie po roku pôsobenia musela spoločnosť Tipos, a. s. zmeniť odmeňovanie hráčov. Každý platne zaregistrovaný bloček sa po novom žrebuje každých sedem dní, spravidla v pondelok. V hre je 10 000 eur, ktoré si rovnomerne rozdelí 100 výhercov. Ďalší výherca získa jackpot, ktorého hodnota je závislá od počtu registrovaných stávk.

V roku 2014 si podnikateľ stanovil výšku tržieb na základe údajov z mesiacov roku 2013, keď už lotéria bola zavedená. Zákazníci síce bločky nevyžadovali, ale podnikateľ pokračoval vo svojom novom postupe. Tržby a odvody DPH na výstupe sa zdvihli na úroveň, ktorá bola reálna v prvých mesiacoch zavedenia lotérie, pretože zákazníci vtedy požadovali bločky. Jednalo sa zase o fiktívne tržby, ktoré sa s reálnymi vôbec nestotožňovali, ale podnikateľ kvôli daňovým kontrolám pôsobil ako dôveryhodný, keďže jeho tržby po zavedení lotérie stúpili. Pri daňovej kontrole sú preskúmané minimálne tri roky a teda v porovnaní s rokom 2012 a 2013, kedy lotéria ešte nefungovala, tržby narástli.

Obr. 18 Porovnanie počtu transakcií v rokoch 2012, 2013, 2014

Na Obr. 18 vidíme ako narastal počet transakcií. V roku 2012 bol počet transakcií v príslušných mesiacoch v priemere 1600 transakcií/mesiac. V roku zavedenia lotérie 2013 počet transakcií stúpol a v roku po zavedení lotérie nám počet transakcií stúpol v priemere o 800 transakcií, avšak ďalej už sa nezvyšoval a stabilizoval sa na tejto úrovni.

Obr. 19 Porovnanie tržieb v rokoch 2012, 2013 a 2014

Výpočet dane zo základu dane:

Podľa zákona o DPH² základom dane pri dodaní tovaru alebo služby je všetko, čo tvorí protihodnotu, ktorú dodávateľ prijal alebo má prijať od príjemcu plnenia alebo inej osoby za dodanie tovaru alebo služby, zníženú o daň.

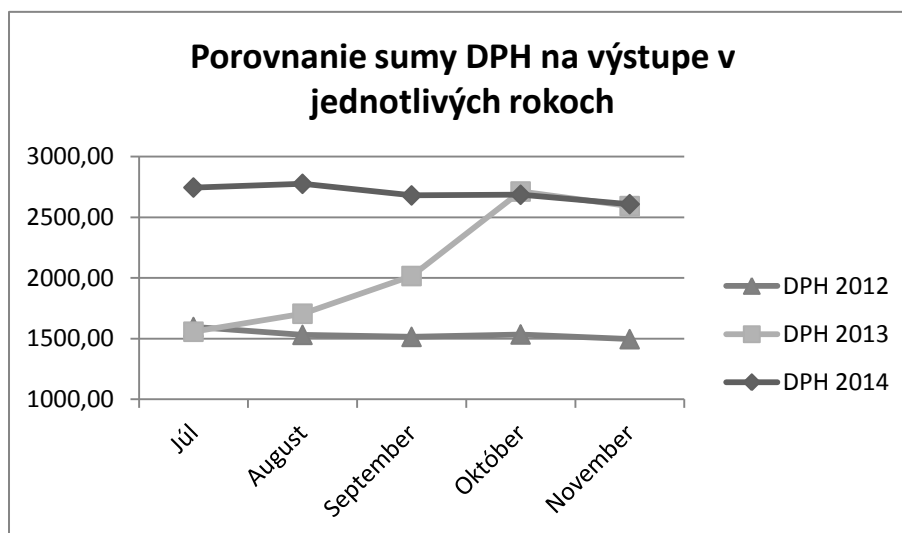
$$\text{daň} = \text{základ dane} * \text{daňová sadzba v \%}$$

Výpočet dane z celkovej ceny:

Základom dane v prípade prijatia úplaty pred uskutočnením zdaniteľného plnenia je čiastka prijatej platby znížená o daň.

$$\text{daň} = \text{celková cena} * \text{koeficient}$$

Koeficient je číslo, ktorá sa vypočíta ako podiel, kde v čitateli je číslo 20 (základná sadzba dane v SR) a v menovateli je číslo 120. Vypočítaný koeficient sa zaokružuje na štyri desatinné miesta. Daň sa vždy zaokrúhľuje na desaťhaliere do 0,05 smerom nadol a od 0,05 vrátane smerom nahor.

Obr. 20 Porovnanie vybranej sumy DPH v rokoch 2012, 2013, 2014

Celú situáciu možno vysvetliť na konkrétnom príklade. Podnikateľ svojím štamgastom vôbec nevydáva bločky. Ak príde však neznámy zákazník, podnikateľ mu bločik vydá aj bez požiadania. Nevie totiž, či sa nejedná o daňovú kontrolu. Na konci dňa pri uzávierke pokladne zistí celodenný stav svoji transakcií. Výška tržieb je napr. 250 eur, on však podľa svojho postupu potrebuje tržby v priemere okolo 450 eur. Chýbajúcu výšku tržieb dobkokuje. Tržby sú teda vyššie v porovnaní s obdobím pred zavedením lotérie, kedy vykazoval fiktívne tržby v priemere vo výške 300 eur, ale stále neodrážajú skutočnosť. Lotéria má teda svoj efekt, čo sa týka vyššieho výberu DPH, ale stále existujú transakcie, ktoré sú vykonávané v šedej ekonomike.

² Zákon NR SR č.222/2004 Z.z. o DPH

7 Diskusia

V bakalárskej práci som sa venovala problematike Národnej bločkovej lotérie, ktorá od septembra 2013 pôsobí na Slovensku ako samovymáhací mechanizmus v oblasti výberu daní. Hlavným cieľom bolo popísať účinok zavedenia lotérie na výber DPH. Svoje analýzy som vykonávala na makroekonomických a mikroekonomických údajoch.

V literárnej rešerši som v teoretickej rovine vymedzila základné pojmy týkajúce sa DPH, daňovníkov, registračnej povinnosti, termínov podania DPH. V ďalšej časti som opísala problematiku Národnej bločkovej lotérie, pravidlá súťaže a základné údaje o registračných pokladniciach, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou bločkovej lotérie.

V praktickej časti som sa najskôr venovala výsledkom makroekonomických údajov. Zhodnotila som prvé skúsenosti s Národnou bločkovou lotériou, v ktorej od spustenia v septembri 2013 do pätnásteho žrebovania v apríli 2014 bolo zaregistrovaných takmer 65 mil. bločkov v celkovej hodnote 774 mil. eur od 450 tis. hráčov. Väčšina registrovaných bločkov pochádza z maloobchodu a reštauračných služieb. Pozitívny vplyv lotérie na ročný výnos DPH je 7 až 8 mil. eur. Tento výrazný „boom“ však trval iba prvé tri mesiace od zavedenia lotérie. Postupom času záujem o lotériu výrazne klesal. Národná bločková lotéria sa dostala do tzv. západkového mechanizmu. Najskôr mala svoj efekt a plnila celkom svoj účinok zavedenia, avšak za veľmi krátku dobu sa stabilizovala na určitú úroveň, na ktorej už „zapadla“. Lotériová spoločnosť Tipos, a. s. musela tento nezaujem riešiť úpravou spôsobu odmeňovania. V rámci porovnania makroekonomických a mikroekonomických údajov som vykonala analýzu výberu DPH vo vybraných mesiacoch rokov 2012 a 2013, ktoré som získala zo štatistických údajov Ministerstva financií slovenskej republiky. Podľa zistených údajov prišlo v rámci celoslovenského výberu DPH ku zvýšeniu výberu DPH o 16,6 % a v rámci pohostinstva o 88,9 %.

Najväčší účinok zavedenia lotérie zaznamenal maloobchod, reštaurácie a pohostinstvá. Preto som sa rozhodla využiť rozbor konkrétneho pohostinstva a takiež z dôvodu nedostatočnej vypovedajúcej hodnoty makroekonomických údajov. Pri analýze pohostinstva som vychádzala z mikroekonomických údajov poskytnutých od podnikateľa. Pohostinstvo sa zaoberá predajom alkoholických a nealkoholických nápojov. Leží v stredne veľkom meste na Západnom Slovensku v Trnavskom kraji. Využila som údaje o počte transakcií, tržbách a DPH vo vybraných mesiacoch rokov 2012, 2013 a 2014. Po rozbere jednotlivých údajov a po rozhovore s podnikateľom som prišla k záveru, že podnikateľ v rámci svojho podnikania nevykazuje reálnu výšku tržieb. V období pred zavedením lotérie každodenne dosahoval tržby v priemere okolo 300 eur. Po zavedení lotérie v roku 2013 začal vykazovať tržby v závislosti od reálnych požiadaviek zákazníkov. Tí mali najskôr o súťaž záujem a žiadali bločky, aby ich mohli zaregistrovať do súťaže. Postupom času eufória do súťaže ochabla a zákazníci už viac bločky nevyžadovali. Na základe údajov z obdobia tesne po zavedení lotérie si podnikateľ nastavil výšku tržieb na vyššiu úroveň, teda okolo 500 eur. Jeho fiktívne tržby v roku 2014 vôbec

neodrážajú realitu. Podnikateľ však nepôsobí ako podozrivý voči daňovým kontrolám, keďže je u neho vidieť účinok bločkovej lotérie. Po analýze mikroekonomických údajov môžeme hovoriť o tzv. západkovom mechanizme. Jeho význam vysvetlím nasledujúcim odstavcom.

Primárny vývoj Národnej bločkovej lotérie bol v začiatkoch veľmi priaznivý a pozitívny. Marketingová stratégia zaznamenala účinky a počet zaregistrovaných hráčov a bločkov dosiahol enormné čísla. Už rok po spustení lotérie musela však spoločnosť Tipos, a. s. zmeniť pravidlá a spôsob odmeňovania. Tržby a výber DPH sa výrazne zlepšili už vo štvrtom štvrtroku 2013 avšak záujem o lotériu sa postupom času vytratil, „zapadol“ na určitej úrovni, na ktorej v nezmenenom stave ostáva. Národná bločková lotérie splnila svoj účel, obmedzila daňové úniky, avšak nedokázala ich zrušiť úplne.

8 Záver

Cieľom bakalárskej práce bolo zanalyzovať dopad zavedenia Národnej bločkovej lotérie, ktorá pôsobí ako prostriedok proti daňovým únikom a podvodom. Jedná sa o samovymáhací mechanizmus, ktorý má prispieť k vyššiemu výberu daní. Spotrebitelia sú motivovaní prostredníctvom hodnotných výhier vyžiadať si pokladničný blok a ten následne zaregistrovať, a tak prispieť k vyšším odvodom DPH.

Pri porovnaní makroekonomických a mikroekonomických údajov vyšiel vyšší výber DPH v pohostinstve. Dôvodom môže byť aj to, že údaje z pohostinstva sú podnikateľom upravované na určitú úroveň a neodrážajú reálne tržby.

Tesne po zavedení mala bločková lotéria veľký úspech, postupne však spotrebitelia upustili od záujmu registrovať bločky. Takéto správanie sa ľudí môže mať za následok aj to, že predajci poskytnú spotrebiteľom radšej produkt navyiac alebo zľavu za to, aby si bločik nevyžiadali.

Po analýze som zistila nielen pozitívny dopad na výber DPH, ale tiež správanie sa podnikateľov podobných prevádzok. Každý podnikateľ sa snaží o čo najnižšie odvody daní.

Na záver môžeme zhodnotiť, že daňové úniky a síce zredukovali, ale nezanikli úplne, ako je vidieť aj na príklade konkrétneho pohostinstva. Tržby vzrástli, ale náklady podnikateľa zostali na rovnakej úrovni, čo má za následok aj vyšší odvod DPH, ale podnikateľ nevykazuje tržby reálne, ale skreslené, a tak ostáva priestor pre sivú ekonomiku.

9 Literatúra

- [1] BUCHANAN, J., M. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Brno: Computer Press, 1998. 324 s.
- [2] BUCHLÁKOVÁ, Lenka. *Predajcovia vyvesia pokladničné bloky* [online]. 2013 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/283894-predajcovia-vyvesia-pokladnicne-bloky/>
- [3] ČANDÍK, Ľuboš. *Povinnosti podnikateľov spojené nielen s bločkovou lotériou* [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://www.ecointernational.sk/fileadmin/Bibliothek/Slowakei/Ecoplus_Povinnosti_podnikate%C4%BEov_spojen%C3%A9_nielen_s_blo%C4%8Dkovou_lot%C3%A9riou.pdf
- [4] GÁBIK Rastislav a Katarína STRÍŽENCOVÁ. *Bločková lotéria si na DPH zarobí štvrtňásobne: Prvé výsledky fungovania bločkovej lotérie* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9633>
- [5] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Vyd. 3. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.
- [6] *Legislatívne zmeny v zákone o používaní ERP od 1. januára 2014* [online]. 2013 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://tapi.sk/legislativne-zmeny-v-zakone-o-pouzivani-erp-od-1-januara-2014>
- [7] LENÁRTOVÁ, Gizela. *Daňové systémy*. Bratislava : EKONÓM, 2004. 264 s. ISBN 80-225-1742-9
- [8] MARTINEZ, J-C. *Daňový únik*. 1. vydání, HZ Praha spol. s r.o. 1995, s. 9. ISBN 80-901918-3-5.
- [9] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Daňové príjmy* [online]. 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=4738>
- [10] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Národná bločková lotéria sa začína!* [online]. 2013 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=84&NewsID=615>
- [11] Národná bločková lotéria. *Ako hrať lotériu* [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <https://narodnablockovaloteria.tipos.sk/sk/ako-hrat-loteriu>
- [12] Národná bločková lotéria. *Herný plán* [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <https://narodnablockovaloteria.tipos.sk/sk/herny-plan>
- [13] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a. s., 2005, 528 s. ISBN 80-7357-049-1

- [14] POMERANZ, Dina. *No Taxation without Information: Deterrence and Self-Enforcement in the Value Added Tax*. Cambridge, MA: Harvard Business School, 2013. Working Paper no. 13-057
- [15] *Používanie elektronickej registračnej pokladnice od 01. 01. 2012* [online]. 2011 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://auditor.eu/assets/media/files/newsletter/slovensko/sk/sk_-_122011_registracne_pokladnice_od_01.01.2012.pdf
- [16] SANDMO, Agnar. *The theory of tax evasion: A retrospective view* [online]. 2005. vyd. Norwegian School of Economics and Business Administration, 2005 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.szk.sk/files/legislativa/289_2008_Zz_v20150101.pdf
- [17] SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Nové přeprac. vyd. opatřené margináliemi. Praha: Liberální institut, 2001, xv, 392 s. ISBN 80-86389-15-4.
- [18] STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1997, 464 s. ISBN 80-7169-454-1.
- [19] ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 28 členských států EU, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SD, odraz ekonomické krize v daňové politice EU, zdanění finančního sektoru*. 6., aktualiz. a přeprac. vyd. včetně CD. Praha: Linde Praha, 2013, 386 s. ISBN 978-80-7201-925-0.
- [20] ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.
- [21] ŠTEFÍKOVÁ, Barbora. *DPH v kocke*. Bratislava: Kros, 2012, 182 s. ISBN 9788089518043
- [22] Tipos. *Obchodná správa 2013* [online]. 2005. vyd. 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.tipos.sk/Documents/VyrocneSpravy/Obchodna_sprava_2013.pdf
- [23] *VAT rates* [online]. 2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf
- [24] *Zbierka zákonov SR* [online]. 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://www.szk.sk/files/legislativa/289_2008_Zz_v20150101.pdf
- [25] ZUBAĽOVÁ, A. a kol. *Daňové teórie a ich využitie v praxi : daňová teória a politika II*. 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 199 s. ISBN 978-80-8078-487-4.

10 Zoznam obrázkov

Obr. 1	Výška tržieb v rokoch pred a po zavedení Národnej bločkovej lotérie vo vybranom pohostinstve	7
Obr. 2	Výška dane z pridanej hodnoty zaplatená pri obstarávaní zásob potrebných pre podnikanie	8
Obr. 3	Jednotlivé subjekty zdanenia Zdroj: Zubaľová (2012)	12
Obr. 4	Nadmerné daňové bremeno Zdroj: Hamerníková (2007, s. 142)	15
Obr. 5	Zdanenia výrobku daňou ad valorem Zdroj: Lenártová (2004, s. 178)	16
Obr. 6	Vplyv daní na cenu a množstvo Zdroj: Stiglitz (1997, s. 488)	17
Obr. 7	Zloženie daňového bremena poplatníka Zdroj: Hamerníková (2007, s. 147)	18
Obr. 8	Stupne nezákonnosti Zdroj: Martinez (1995, s. 9)	20
Obr. 9	Bločik s podstatnými náležitosťami potrebnými pre registráciu do lotérie Zdroj: www.tapi.sk	23
Obr. 10	Porovnanie falošného a pravého bloku Zdroj: Buchlákova (2013)	26
Obr. 11	Počet registrovaných bločkov v jednotlivých žrebovaniach v tis. ks Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)	27
Obr. 12	Počet zapojených hráčov a pokladní v žrebovaniach Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)	28
Obr. 13	Medziročná zmena tržieb v jednotlivých sektoroch v 3. a 4. kvartile 2013 Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)	28
Obr. 14	Rast tržieb v maloobchode podľa veľkostných skupín podnikov Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)	29
Obr. 15	Rast tržieb reštaurácii podľa veľkostných skupín podnikov Zdroj: Gábik a Strížencová (2014)	29
Obr. 16	Výška vybranej DPH podľa daňových priznaní v konkrétnych mesiacoch s ohľadom na odpočty dane, doruby, sankcie a výber dane colným úradom	30
Obr. 17	Daňová povinnosť DPH podnikateľá	33
Obr. 18	Porovnanie počtu transakcií v rokoch 2012, 2013, 2014	35
Obr. 19	Porovnanie tržieb v rokoch 2012, 2013 a 2014	35
Obr. 20	Porovanie vybranej sumy DPH v rokoch 2012, 2013, 2014	36

11 Zoznam tabuliek

**Tab. 1 Základné sadzby DHP jednotlivých štátoch EU platné 01. 01.
2015**

19

Prílohy

A Príloha č. 1: Mikroekonomické a makroekonomické údaje

	Tržby 2012	DPH 2012	Počet transakcií 2012
Júl	9 574,94	1 595,82	1 774
August	9 189,16	1 531,53	1 683
September	9 087,91	1 514,65	1 668
Október	9 208,05	1 534,68	1 693
November	8 975,51	1 495,92	1 519

	Tržby 2013	DPH 2013	Počet transakcií 2013
Júl	9 341,50	1 556,92	1 704
August	10 231,77	1 705,30	1 686
September	12 096,19	2 016,03	1 931
Október	16 276,48	2 712,75	2 368
November	15 554,31	2 592,39	2 196

	Tržby 2014	DPH 2014	Počet transakcií 2014
Júl	16 473,95	2 745,66	2 433
August	16 657,50	2 776,25	2 512
September	16 083,71	2 680,62	2 462
Október	16 115,93	2 685,99	2 434
November	15 651,42	2 608,57	2 412

DPH v tis. eur 2012	
Júl	348 333,00
August	270 693,00
September	454 711,00
Október	357 854,00
November	253 752,00
SPOLU	1 685 343,00

DPH v tis. eur 2013	
Júl	403 818,00
August	346 149,00
September	455 456,00
Október	392 883,00
November	366 997,00
SPOLU	1 965 303,00

B Príloha č. 2 Údaje z daňových priznaní

2012	DPH na vstupe	DPH na výstupe	Daňová povinnosť 2012
júl	986,20	1 595,82	609,62
august	881,80	1 531,53	649,73
september	1 020,40	1 514,65	494,25
október	964,50	1 534,68	570,18
november	1 131,65	1 495,92	364,27
SPOLU	4 984,55	7 672,60	2 688,05

2013	DPH na vstupe	DPH na výstupe	Daňová povinnosť 2013
júl	956,30	1 556,92	600,62
august	1 080,50	1 705,30	624,80
september	1 230,60	2 016,03	785,43
október	1 170,30	2 712,75	1 542,45
november	1 066,80	2 592,39	1 525,59
SPOLU	5 504,50	10 583,38	5 078,88

2014	DPH na vstupe	DPH na výstupe	Daňová povinnosť 2014
júl	1 262,40	2 745,66	1 483,26
august	1 044,60	2 776,25	1 731,65
september	1 245,90	2 680,62	1 434,72
október	1 074,30	2 685,99	1 611,69
november	1 382,50	2 608,57	1 226,07
SPOLU	6 009,70	13 497,09	7 487,39